A bfk LÉPÉST TART A VERSENYBEN

A Budapesti Finomkötöttárugyár öt gyáregységének négyezer dolgozója mintegy egymilliárd 160 millió forint értékű kötött divatcikket állít elő. A vállalat az elmúlt évben 1600 tonna árut szállított kereskedelmi partnereinek. Gyártmányainak kétharmada a hazai, egyharmada a külföldi fogyasztókhoz kerül. A legnagyobb exportpiaca a Szovjetunió. Ebben az évben 8,6 millió rubel értékű árut küldött a vállalat a szovjet vásárlóknak. Megnőtt a nyugati vevők érdeklődése is. Jelenleg Norvégiába, Angliába, Ausztriába, az NSZK-ba, Svédországba, Finnországba, Belgiumba, Franciaországba, Líbiába és Kuvaitba szállítják a termékeiket.

A vállalat szakemberei évek óta nagy következetességgel fejlesztik gyártmányaikat. Jól tudják, hogy a gazdálkodás rentabilitásának feltétele a piaci igények és termelési lehetőségek optimális összehangolása.

A gyártmányfejlesztési munka három fő célja:

- — a meglevő termékek továbbfejlesztése, modernizálása, a minták, színek bővítése;
- — több piacon gazdaságosan értékesíthető, korszerű, változatos, a legújabb divatnak megfelelő kötött divatcikkek kifejlesztése;
- — a közkedvelt jersey-kelme újabb változatainak megteremtése.

A közelmúltban végrehajtott több mint 800 milliós beruházás, rekonstrukció biztosíték arra, hogy ezeket a gyártmányfejlesztési célokat elérjék.

MINDIG ÚJAT ÉS JOBBAT

Ez a Budapesti Kötöttárugyár jelszava, és saját jól képzett tervező és műszaki gárdájának köszönheti, hogy ezt be is tudja tartani. Termékei ezért keresettek és elismertek.

Arra a kérdésre, hogy mit gyárt a Budapesti Finomkötöttárugyár, nehéz röviden felelni. A rusztikus sípulóvertől a leheletkönnyű kánikulablúzig, ruháig, a reggeli köntöstől az estélyi ruhákig a BFK kötöttdivatcikkek bő választékát találja az üzletben a vásárló. Az egész családnak — a csecsemőktől az öregekig — lehet vásárolni a BFK termékeiből, a kényelmes, jól kezelhető formatartó kötött holmikból. A jó viselési tulajdonságokon, a praktikusságon kívül a kötött ruha jól öltöztet, és a nap minden szakában viselhetők a BFK más és más jellegű, anyagösszetételű és mintájú kötött ruhái.

A Budapesti Finomkötöttárugyár által készített termékek főbb csoportjai a következők:

Csecsemőáruk: tipegők, játszók, kocsikabátok, sapkák, kertésznadrágok pamut- és gyapjúkarakterű, valamint síkkötött anyagokból. Az ország gyermekruha-szükségletének mintegy 60%-át a BFK szállítja a kereskedelemnek.

Leányka és fiú síkkötött és jersey-áruk valamennyi korcsoportnak.

Női divatcikkek: síkkötött, síkhurkolt és jersey-pulóverek, kardigánok, mellények, jersey-blúzok, tunikák.

Szabadidő-öltözékek.

Alkalmi ruhák, kosztümök.

Fürdőruhák és más strand-összeállítások.

Férfi kötöttáruk: ingpulóverek, kardigánok, mellények síkkötött és jersey alapanyagokból, sportos pulóverek, férfiköntösök.

Jersey-kelmék: változatos anyagösszetételben, egyszínű és nyomott dombor, valamint jacquard mintákkal, divatszínekben.

ÚJ TERMÉKEK A BNV-N

A vállalat a BNV-re készülve tekintetbe vette, hogy a világ egész textiliparában megindult egy új folyamat: visszatérés a természetes anyagokhoz. A vállalat az új divatirányzatot úgy követi, hogy az egyes anyagoknál a természetes szálak részarányát növeli, megtartva így a szintetikus szálak jó, a vevők kényelmét szolgáló tulajdonságait és kiküszöbölve a rossz tulajdonságokat, azt, hogy nem nedvszívó, meleg stb.

Már e cél jegyében készült a flaneljersey, amelyből ebben az évben 11 000 női ruhát adtak el. 1979-re 13 ezren felül rendelt a kereskedelem. Keresett cikke a vállalatnak a selyemgarbó is.

A BFK VÁSÁRDÍJJAL KITÜNTETETT TERMÉKEI

A Polonia kelmecsalád kifejlesztésénél a népgazdaság érdekét is szem előtt tartotta a vállalat. Alapfonala a lengyel „torlen” (poliészter) különböző finomságban. Ez is példázza, hogy eddig tőkés relációból beszerzett fonalak jelentős részét helyettesíthetik KGST-országok által gyártott alapanyagokból. A fonalak mindenben megfelelnek a nemzetközi szabványoknak, egyenletesek, könnyen festhető kelmék készülhetnek belőle.

Az eddig elkészült kelmefajta, a „Polonia”, lágyesésű, vékony zsorzsettanyag. Bizonyos hiányt pótolva, a mai divatnak megfelelő, bő, húzott ruhák készülhetnek belőle. Fekete színben színházi ruhákat, vidám mintás színekben különféle társasági ruhákat terveztek az iparművészek ennek az anyagnak a felhasználásával. A nehezebb Polonia kelme pedig női kosztümnek és férfizakóknak is alkalmas alapanyag.

A Polónia már ebben az évben forgalomba került, 45 ezer folyómétert vettek át a partnervállalatok.

A Könnyűipari Minisztérium gyártmányfejlesztési pályázatán II. és III. díjat nyert modellek a Panda kelmecsaládból származtak. A vállalat szakemberei állandóan figyelik a hazai és külföldi piacot, a divatházak bemutatóit, s felismerték azt a tendenciát, hogy a ruházkodásban mind jobban teret hódítanak a réteges öltözködés kellékei, a kötött holmik. A ma embere a lazább, a kényelmes, szabad mozgást biztosító, könnyen kezelhető anyagokat kedveli. Olyan ruhákat keres, amelyek a szabad időben, utazáskor, autós túrákon, sporthoz kellenek.

Így született meg a Panda-család, amely frottír-jersey, plüss jellegű kötött kelme. A Panda a vállalat gépparkjának újabb bővítésével jöhetett csak létre. Ez az anyag is már jelzi a természetes szálas anyagok előretörését, mivel pamut- és szintetikus keverékből készült. Felhasználása igen sokoldalú, alkalmas sportruházatra, otthoni és utcai viseletre nőknek és férfiaknak. Előnye, hogy nem vágott technológiával készült frottír, tehát nem hullik, tartós. Kellemes, lágy tapintású plüssfelülete miatt. A vásáron kiállított darabok is mutatják, hogy nagyon sokféleképpen felhasználható anyag a Panda: gyermekruházat, nadrág, kapucnis kenguru, köntös, kismamaruha, otthonka, tréningruha készült belőle. Már eddig 18 000 folyómétert adtak el a Pandából és több mint hétezer modell már az üzletekben van.

Meg kell említeni még a gyár két újdonságát, a „Futár farmer” kelmecsaládot, amelynek szintén nagy a felhasználási területe, és nagy igényt elégít ki. A szövött farmerrel szemben lágyabb, szellősebb és könnyebb, kezelése, tisztítása egyszerűbb. Az eddig készített modellek a csecsemőkortól a gyermekek célszerű mindennapi öltözékei: pulóverek, blúzok, nadrágok stb. De kedvelt lehet a bakfisok körében is az ebből a farmeranyagból készült ruha, nadrág, mellény, vagy a kismamák körében a kismama kötényruha, nőknek pedig az ingruha.

A BFK másik újdonsága és a jövő nagy ígérete a bútorszövet. A tavalyi BNV-n a Finomkötöttárugyár először mutatta be ezt az új termékét, egy színben körkötött buklészerű bútorhuzatát. Ezt most továbbfejlesztett változatban, szép, exkluzív, nyomott mintával láthattuk a Szék- és Kárpitosipari Vállalat garnitúráján, a franciaágy szinte bársonynak ható bevonataként. Több szálloda berendezése készül már a gyár új bútorhuzatával. Az eddigi tapasztalatok szerint a körkötött bútorhuzat rugalmas, lágy, formáját tartós használat után is megtartja. Ezzel az új termékével a vállalat a szebb és változatosabb berendezések iránti, a lakáskultúra fejlődésével egyre növekvő igényt kívánja kielégíteni.

Egyesülések a szovjet külkereskedelemben

Az 1978—1979 folymán a Szovjetunió külkereskedelmi szervezetében is kialakítják az egyesülési (nagyvállalati) rendszert. Az egyesüléshez tartozó külkereskedelmi vállalatok nem önálló jogi személyek, bár joguk van az egyesülés megbízásából és annak nevében külkerskedelmi ügyleteket kötni. Az egyesüléseket a jelenlegi irányítási rendszernek megfelelő ágazati elv szerint alakítják ki.

A fő feladatok

Az egyesülés fő feladatai: a népgazdasági tervvel és a megkötött szerződésekkel összhangban export és import műveletek lebonyolítása, valamint külkereskedelmi jellegű szolgáltatások nyújtása és fogadása; az ötéves és éves tervjavaslatok kidolgozása és a jóváhagyott tervek végrehajtása; új külgazdasági kapcsolati formákra javaslatok kidolgozása; az ágazati minisztérumokkal és felügyeleti szervekkel közösen intézkedések kidolgozása és megvalósítása az export növelésére, a termékösszetétel az exporttermékek versenyképességének javítására; az árupiacok konjunkturális elemzése és évenként — szemle formájában — az illetékes minisztériumok és irányító szervek tájékoztatása.

A feladatok teljesítése érdekében az egyesülés: tökéletesíti a tervezést, az irányítást és a gazdasági elszámolást; gondot fordít a reklám-munkára (szakosított kiállításokat szervez, részt vesz a nemzetközi vásárokon és kiállításokon stb.); részt vesz a KGST keretében folyó szakosítási és kooperációs egyezménytervezetek felülvizsgálatában; lebonyolítja az áruforgalmat; kidolgozza a külkereskedelmi áruszállítások tökéletesítésére és a hazai szállítási kapacitás bővítésére, hatékonyabb kihasználására irányuló intézkedéseket, valamint az illetékes szállítmányzó vállalatokkal egyezteti a szállítási feltételeket; részt vesz a külkereskedelmi célú áruk raktározására és megóvására irányuló intézkedések kidolgozásában; megszervezi az exportált szovjet gépek külföldi, valamint az importált gépek belföldi technikai ellátását, irányítja a külföldre küldött szakemberek munkáját (szerviz, építés-szerelés, áruátvétel stb.); bevonja az export és import tárgyalásokba az illetékes minisztériumokat és irányító szerveket; az importot a vállalatok, minisztériumok és irányító szervek, valamint a szövetséges köztársaságok minisztertanácsai számára jóváhagyott devizakeretek terhére lebonyolítja; összehasonlító műszaki elemzéseket végez a hazai és a külföldi termékekre; biztosítja az egyesülés érdekeinek jogi védelmét; irányítja a hozzátartozó cégek tevékenységét stb.

Jogok és eszközök

Az egyesülés és a termelő vállalat, valamint az import terméket felhasználó vállalat kapcsolata az állami terven nyugszik, az önálló elszámolás elve alapján. A kötelezettségek nem teljesítéséért a felek kölcsönösen anyagilag felelősek. Az egyesülésnek tevékenysége teljesítésekor szem előtt kell tartania az exportra termelő, illetve az importot felhasználó vállalat gazdasági érdekeit.

A külkereskedelmi egyesülésnek joga van a Szovjetunióban és külföldön bármiféle üzletet kötni és jogi okmányt aláírni, többek között hitel- és váltóokmányt is, kirendeltséget, irodát létrehozni, részt venni minden szervezetben, amelynek tevékenysége megfelel az egyesülés feladatainak. Kötelezettségeiért vagyonával felel. Az állam és annak szervei nem felelnek az egyesülés kötelezettségéért, ugyanakkor az egyesülés sem felel az állam és annak szervei kötelezettségeiért.

A külkereskedelmi egyesülés kiadásait bevételeiből finanszírozza. Rendelkezik álló és forgóeszközökkel. A következő alapokat képzi: anyagi ösztönzési alap, szociális-kulturális és lakásépítési alap, fejlesztési alap, ideiglenes pénzügyi segélyalap. Bankhitelt vehet igénybe.

Kapcsolat a minisztériumokkal és a vállalatokkal

Az egyesülés a Külkereskedelmi Minisztérium útmutatásai alapján dolgozza ki az ötéves és éves tervjavaslatokat. Ugyanakkor figyelembe veszi a külföldi felekkel megkötött szerződéseket, a külkereskedelmi kapcsolatok bővítésének szükségességét. A tervjavaslatok kidolgozásánál az ország gazdasági szükségleteiből és lehetőségeiből indul ki, figyelembe veszi továbbá a többi szocialista ország érdekeit, valamint a nemzetközi munkamegosztás és a világpiaci konjunktúrá jobb kihasználásának lehetőségeit. Az egyesüléshez tartozó cégek számára ötéves, éves, negyedéves és havi tervmutatókat hagy jóvá. Az egyesülés terve csak rendkívüli esetben változtatható meg. Az egyesülés rendszeresen tanulmányozza és elemzi a hazai és külföldi tudományos-technikai eredményeket, figyelemmel kíséri a szabadalmakat, az exportált, illetve az importált termékek használatba vételével szerzett tapasztalatokat stb. Megbízást adhat, anyagi ellenszolgáltatás ellenében, más vállalatnak és intézetnek tanulmányok kidolgozására.

A külkereskedelmi egyesülések felügyeletét a Külkereskedelmi Minisztérium az ágazati minisztériumok és felügyeleti szervek részvételével látja el. Az egyesülés élén vezérigazgató áll. Annak érdekében, hogy az ágazati minisztériumokat, valamint a nagy iparvállalatokat jobban bevonják a külkereskedelmi tevékenységbe, az egyesülésnél ügyvezetőség működik, amely a Külkereskedelmi Minisztérium és az érdekelt ágazati minisztériumok képviselőiből áll. Ennek elnöke az egyesülés vezérigazgatója. Az ügyvezetőség negyedévenként ül össze és az egyesülés tevékenységének minden lényeges kérdését megtárgyalja, illetve számos kérdésben döntést hoz.

VILÁGGAZDASÁGI ***** KISLEXIKON

ESOMAR

Az ESOMAR — az Európai Közvélemény és Piackutatók Szövetsége — az idén 30 éves. Születésének időpontja tehát egybeesik a mai közgazdasági értelemben vett marketing kialakulásával és elterjedésével. Alapításának és fennállásának célja, hogy szoros kapcsolat alakuljon ki a különböző országokban a marketinggel és piackutatással hivatásszerűen foglalkozó szakemberek között, s biztosítsa a tudományos módszerek fejlesztését és elterjesztését.

A Szövetségnek ma közel 40 országból kb. 2000 tagja van, elsősorban nyugat- és észak-európai tőkésországokból. A kereskedelmi kapcsolatok bővülése adott lehetőséget arra, hogy a társaság munkájába szocialista és tengerentúli országok is bekapcsolódjanak. A közös érdeklődési kör megtalálása persze nem egyszerű, hiszen a kutatás elméleti és gyakorlati állapota országonként, országcsoportonként igen eltérő. Így pl. a szocalista országokban az egyes marketing-elemek alkalmazásának szerepe egészen más, mint a tőkésállamokban, így a tapasztalatok is eltérőek.

Magyar szakemberek az 1960-as évek végén léptek az ESOMAR-tagok sorába. Az ESOMAR minden évben más-más országban, városban tart egy kongresszust és 5—6 speciális szemináriumot. A programok felölelik a marketing számos fő- és részterületét. Néhány eddigi szeminárium témája: Marketing előrejelzés; Vezetői információ a kiskereskedelemben; Pénzügyi piackutatás; Új termék bevezetése a gyógyszeriparban; Média-kutatás; Nemzetközi marketing. Vevőlélektan; Piaci szegmentáció; Ipari piackutatás; A kérdőívszerkesztés problémái; Reklám.

Hosszú ideig a rendezvényeken főként elméleti, módszertani kérdések szerepeltek. Az utóbbi években nagyobb érdeklődés mutatkozik a gyakorlati témák iránt.

Az ESOMAR egyéni tagságon alapuló társaság. A tagok igen magas tagdíjat fizetnek — devizában. A hivatalos nyelv az angol, a francia és a német.

A külgazdasági érdekeltség elemei

A külgazdasági kapcsolatok fejlesztésének fontos feltétele a vállalati érdekeltség. Egy-egy vállalat beszerzési, termelési és értékesítési folyamatában ma már a külgazdasági kapcsolatok sok tényezője szerepel, ezek egymáshoz való viszonyában is változások tapasztalhatók. A hagyományos adásvételi megállapodásokat az összetettebb kapcsolatformák váltják fel, ezek aránya növekszik, ezen belül is fokozódnak a tartós export-import hatású műszaki-termelési kapcsolatok.

A fejlődés összetett jellege mellett viszonylagos elmaradás mutatkozik *a vállalati külgazdasági érdekeltség* elemeinek együttes megítélésében, a vállalati — devizális hatású — döntési érdekeltség összetettebb formája kialakításában.

A vállalati döntések hatásai

A gazdasági tervezés keretében alapvető hangsúlya a *közvetlen exportnak* van; a vállalatok fejlesztési, gazdálkodási, termelési és egyéb feladataiban kevésbé kap érdekeltségi hangsúlyt a külgazdasági kapcsolatokra gyakorolt vállalati tevékenység együttes hatása. Ez annak is következménye, hogy a vállalati külgazdasági kapcsolatok teljes köre nem alkotja komplex (vállalati) tervezés feladatát. Így e folyamatok összhatásának mérése, elemzése szükségszerűen más szervek feladata.

A külgazdasági kapcsolatokra hatással levő termelői-felhasználói vállalati döntések — eltekintve a realizálás mechanizmusától — lényegében két csoportra oszthatók:

— a *közvetlen hatásúak,* melyek az adott vállalatnál jelennek meg export-import formájában;

— a *közvetett hatású* döntések, ezek olyan anyagok, szolgáltatások, kooperációk, alkatrészek, gépek, berendezések, stb. igénybevételére vonatkoznak, amelyek más termelő-felhasználó vállalatoknál jelentkeznek közvetlen export-import igényként.

A fizetési mérleg alakulása szempontjából lényeges lehet, hogy egy-egy vállalat külgazdasági vonatkozású tevékenysége, termelése, fejlődése milyen hatást gyakorol a fizetési mérleg egyensúlyára, továbbá, hogy a hatás tartós vagy időszakos, aktív vagy passzív jellegű. Külgazdasági kapcsolataink hosszú távú fejlesztésében alapvető jelentősége a tartós és összességében kiegyensúlyozott, de az egyes piacok, devizaövezetek vonatkozásában a forgalom arányától is függően az aktív vagy passzív devizahatású folyamatoknak van. Ennek, mint számszerűen is meghatározható feltételnek, valamint a vállalati devizakitermelési és felhasználási (szaldó) viszonyoknak az adott vállalat szintjén is történő elemzése, az érdekeltségi rendszerbe ily módon való bekapcsolása bizonyára a mainál jobban segítené az egyensúlyviszonyok javítását.

A külgazdasági kapcsolatokra is ható vállalati folyamatokban különös jelentősége van az alábbi tevékenységeknek:

1. A nyersanyagok, alapanyagok energiahordozók, végtermékek közvetlen *exportjának és importjának;* ezek alkotják a külgazdasági tevékenységnek döntő hányadát.

2. A tartós műszaki-termelési megállapodásokból származó, úgynevezett *kooperációs* jellegű exportnak és importnak.

3. A tudományos-műszaki együttműködésnek, a szellemi termékek hasznosításából származó *közvetlen és járulékos* exportnak, importnak.

4. A *szolgáltatások* (szerviz, pótalkatrészellátás, szállítás stb.) megszervezésének, amelyek az áru- és kooperációs megállapodásokkal összehangolva, devizaszerző tevékenységgé is fejleszthetők.

5. A vállalkozók exportjához — komplettáláshoz szükséges — árualap átadásnak, exportfeladatokat segítő belföldi kooperáció, bérmunka megvalósításának. Ez közvetett módon jelentősebb volumenű (népgazdasági) exportot biztosíthat, mint az adott kapacitásból eredő közvetlen export.

6. Tartósan nem megalapozható import szükségletet *helyettesítő,* vagy *kiváltó* fejlesztési és termelési feladat megvalósításának, amely adott esetben nemcsak az importot pótolja, hanem újabb export lehetőségét is megteremtheti.

Az egyenleghez kapcsolódó ösztönzés

Ezek a tevékenységek egymással is kölcsönhatásban vannak, de együttesen akkor lényegesek a vállalat szempontjából, ha ezek előnye a vállalatnál megjelenik nemcsak forintelszámolási, hanem *devizaegyenleghez kapcsolható ösztönzés és gazdálkodás formájában* is. Ha a vállalati termelési és fejlesztési folyamatok — a külgazdasági kapcsolatok komplex vállalati szervezésével — devizaigénye, kitermelése az érdekeltségi rendszerbe beépíthető, úgy a vállalat bizonyára érdekelt lesz a devizaegyenleg értelemszerű javításában, a racionális és takarékos jellegű megoldások alkalmazásában.

Feltehetően ez számos vállalatot fejlesztési-termelési-értékesítési tevékenységének más vállalatokkal való összehangolására is késztet, amennyiben a megállapodásaik a források közös célú felhasználására, illetve a közös új eredményeik elismerésére lehetőséget biztosítanak. Ily módon esetleg olyan devizakitermelésen és ésszerű felhasználáson nyugvó vállalati céltársulások alapját is megteremtenénk, amelyek a népgazdasági szintű devizagazdálkodáshoz is jelentős segítséget nyújtanak, egyes esetekben talán előnyösebbet az egyedi közvetlen export erőltetésénél.

A kívánatos eredmény számos kérdés és alternatíva megvizsgálását indokolja. Ennek napirendre tűzése azonban szükségszerű, ha a külgazdasági kapcsolatok sokrétűségét, a kapcsolatformák arányának változását, ezzel a strukturális jelentőségű változások bekövetkezését akarjuk elérni.

Kállai Pál

A KSH JELENTI

Az idegenforgalom alakulása 1978. január-augusztus hónapokban

1978 augusztus végéig 12,4 millió külföldi látogatott Magyarországra, 34 százalékkal több, mint az előző év hasonló időszakában. A látogatók 58 százaléka, 7,2 millió turista volt, számuk 1,8 millió fővel, 33 százalékkal meghaladta az 1977 január—augusztusit. Nyolc hónap alatt 3,7 millió magyar utazott külföldre, 13 százalékkal több, mint egy évvel korábban. A Magyarországot felkereső külföldiek többsége — 90 százaléka — a szomszédos szocialista országokból érkezett, és ugyanide utazott a magyarok 93 százaléka is. A külföldiek közel kétharmada július—augusztusban kereste fel hazánkat és az idegen országba utazó magyaroknak is több mint fele ebben a két hónapban indult útra.

Magyarországra látogató külföldiek és a külföldre utazó magyarok adatai, 1978. január—augusztusban

	1000 fő	1977. jan—aug. %-ában
Magyarországra látogató külföldiek		
Szocialista országokból	11 184,1	134,5
Ezen belül:		
Csehszlovákiából	4 977,8	129,7
Jugoszláviából	2 139,6	178,4
Lengyelországból	2 021,7	129,9
NDK-ból	975,7	114,0
Nem szocialista országokból	1 219,8	126,8
Ezen belül:		
Ausztriából	423,1	131,5
NSZK-ból	397,7	135,8
Összesen	12 403,9	133,7
Külföldre utazó magyarok		
Szocialista országokba	3 417,6	114,3
Ezen belül:		
Csehszlovákiába	1 319,4	111,9
Jugoszláviába	689,4	104,4
Lengyelországba	423,8	117,9
Romániába	333,3	132,5
NDK-ba	280,8	128,5
Nem szocialista országokba	242,8	99,8
Ezen belül:		
Ausztriába	60,9	103,1
NSZK-ba	59,0	114,2
Összesen	3 660,4	113,2

Kína külkereskedelmi lehetőségei

A kínai vezetésben bekövetkezett változások, amelyek a külpolitika változatlan szovjetellenességének fenntartásával a gazdasági irányvonal módosításához vezettek, komoly hatást gyakorolnak Kína külkereskedelmi pozícióinak alakulására.

A márciusban bejelentett gazdasági célok rendkívül ambiciózusak, noha a statisztikai adatszolgáltatás változatlan gyengeségei és manipulált volta következtében realitásuk nehezen felmérhető. (1985-ig évi 10 százalékos átlagos növekedési ráta az iparban, 4—5 százalékos növekedés a mezőgazdaságban, és 120 „óriás-beruházás” tető alá hozása.)

Az adott kínai politikai magatartás következtében ez egyértelműen Kína és a vezető tőkésországok külkereskedelmének növekedését tételezné fel. A nyugat-európai (és japán) megfigyelők azonban meglehetősen zavarban vannak. A londoni Economist gazdasági kutatócsoportja ezt a zavart és okait a kínai külkereskedelem lehetőségeiről szóló összeállításában a következőkben foglalja össze: „A nyugati elemzések óriási erőfeszítéseket tesznek, hogy a Peking által meghirdetett növekedési program adatait feldolgozzák és mennyiségileg is kifejezzék azok hatását az OECD-országok és Kína kereskedelmének alakulásában. A legoptimistább becslések szerint ez azt jelentené, hogy 1985-ig 30—40 milliárd dollár értékben lehetne exportálni Kínába.

Ezeket a becsléseket rendkívüli óvatossággal kell fogadni. Először is: Kínában a meghirdetett gazdasági célokat számszerűen mindig igen lazán kezelik. Másodszor: a kínai statisztikák igen ködösek. Az adatok sokkal inkább jelzések, mint tényszámok. A kínaiak például nem közölnek külkereskedelmi adatokat.

Irányzatok és változások

Mielőtt a legújabb konkrét jelenségeket megvizsgálnánk, e partnerek adatainak összevetése alapján fel lehet rajzolni a kínai külkereskedelem fejlődésének alapvető irányzatait és szerkezetét.

Az 1953-tól 1959-ig terjedő időszakban Kína külkereskedelmi forgalma gyorsabban növekedett a világkereskedelem egészének növekedési ritmusánál. (Ez az az időszak volt, amikor Kína még nem hajtotta végre nyilvánosan politikájának szovjetellenes fordulatát és külkereskedelmi kapcsolatai elsősorban a szocialista országokhoz fűzték.)

1959-től kezdve — (amely egyébként az úgynevezett nagy ugrás — valamivel több mint kétéves időszakának első harmadára esett), a kínai külkereskedelem növekedési rátája hirtelen lezuhant és csak az úgynevezett „kulturális forradalom” után, 1970-től kezdve kezdett újra növekedni. Összefoglalva: az 1953-tól 1977-ig tartó időszakban a kínai külkereskedelem növekedési üteme lényegesen elmaradt a világkereskedelem egészének növekedési rátája mögött. (Az 1953-as évet száznak véve a világkereskedelem index-száma jelenleg 1400, a kínai külkereskedelemé pedig mindössze 600.)

Ez az irányzat természetesen tükröződik a kínai külkereskedelem mennyiségi alakulásában is. 1953-ban a kínai behozatal 1,2 milliárd dollár volt, az export pedig 1 milliárd. 1959-ben az export 2,1, az import pedig csaknem 2 milliárd dollár volt. Szerény emelkedés mellett tehát csekély többlet keletkezett a külkereskedelmi mérlegben. Az 1959-es időszakot visszaesés követte, és a kínai külkereskedelem 1962-ben érte el a mélypontot. Ekkor az import 1 milliárd dollár volt, az export pedig 1,4 milliárd. 1962 és 1970 között lényegtelen növekedési ritmussal párosulva nagyjából kiegyensúlyozott mérleget mutatott a kínai külkereskedelem. A „kulturális forradalom” befejezésének időszakában, 1969 közepén, a mérleg egyensúlyban volt: mind az export, mind az import 1,9 milliárd dollárt tett ki.

1970-ben, tehát több mint 6 évvel az úgynevezett „négyek bandájának” leleplezése *előtt* megkezdődött már a kínai külkereskedelmi forgalom rendkívül gyors növekedése. Az import 1,9 milliárdról 1974 végére 6,6 milliárd dollárra emelkedett. Az export a növekedés ütemét csak 1973-ig követte, attól kezdve fokozatosan lemaradt, és a külkereskedelmi deficit 1974 végén meghaladta az 1 milliárd dollárt. 1974 végétől 1976 őszéig visszaesés következett az importban. Szintje lezuhant 5,2 milliárd dollárra, miközben az export tovább emelkedett. Ezt követően az újabb fellendülés a „négyek bandájának” bukása után jelentkezett. 1977 végén a kínai külkereskedelem 6,4 milliárd dolláros importtal és 6,8 milliárdos exporttal, szerény felesleggel zárult.

A relációs megoszlás

A kínai külkereskedelemnek ezt a hullámzását az amerikai kongresszus egyesített gazdasági bizottsága állította össze a nemzetközi pénzügyi alap — IMF — adatai alapján. Ugyancsak az IMF adatai szolgáltatják a legmegbízhatóbb (1977-es záróadatokon alapuló) képet a kínai külkereskedelem tőkés relációjú megoszlásáról.

Kína exportja és importja 1977-ben
(millió dollárban)

	Export	Import
Japán	1418	2150
Közös Piac	905	996
Hongkong	1578	49
Szingapur	250	65
Egyéb fejlődő országok	977	1263
OPEC-országok	842	14
Ausztrália	124	507
USA	205	188
Kanada	78	381

A fenti táblázat első jellegzetessége, hogy Japán több mint 3,5 milliárd dolláros forgalommal mintegy 37—38 százalékkal részesedik a teljes kínai külkereskedelmi forgalomban. A második jellegzetesség, hogy Hongkong a kínai külkereskedelem első számú export-kapuja. Itt jelentkezik a külkereskedelmi mérlegben a kiemelkedően legnagyobb aktívum. Érdekes módon a második nagy aktívumterületet az OPEC-országok alkotják.

Erre az alapra épült a kínai külkereskedelem jelenlegi fellendülése, amelynek méretei egyelőre nem számszerűsíthetők. Az Economist gazdasági kutatócsoportjának összeállítása szerint ágazati és vállalati bontásban a következő nagy nyugati cégek kötöttek, vagy kötnek megállapodást Pekinggel.

1. Szénbányászat és szénbányászati felszerelések. a) a Krupp, Demag, Thyssen és Ruhrkohle részvételével megalakított konzorcium 4,2 milliárd dolláros üzletet kötött öt új bánya nyitására, és bányászati felszereléseket gyártó üzem létesítésére. *b)* a Mitsui Minig más japán cégekkel együtt két új szénbánya fejlesztésére kötött szerződést. *c)* az angol állami *National Coal Board* vezetése alatt álló és magáncégeket is magába foglaló konzorcium megállapodást kötött két új szénbánya nyitására és bányászati felszerelések szállítására.

2. Vas és acélipar. a) a Nippon Steel más japán acélvállalatokkal együtt évi 6 millió tonnás kapacitású acélművet épít Sanghháj közelében. Ennek az üzletnek a nagyságrendje 3,2 milliárd dollár. Tárgyalások folynak Tangsan közelében egy évi 10 millió tonnás kapacitású acélmű építéséről, valamint a meglevő acélművek modernizálásáról. *b)* az amerikai Kaiser Engineers tröszt a koreai határ közelében két nagy vasércbánya fejlesztésére és modernizálására kötött megállapodást.

3. Vegyipar. a) a legnagyobb japán vegyipari vállalatok, a Nihon Kihatsuyu, Marubeni, Mitsubishi és mások, összesen mintegy 250 millió dollár nagyságrendű szerződéseket írtak alá etilénüzemek és műtrágyagyárak létesítésére. *b)* az angol Davy Powergas tröszt metanol és poliészter üzemek létesítésére kötött megállapodást.

4. Olaj és színesfémek. a) a japán National Oil, a Royal Dutch Shell és a Compagnie Francaise des Pétroles jelenleg megbeszéléseket folytatnak a meglevő olajforrások fokozottabb kihasználásában való részvételről, illetve a part közelében a tengerszint alatt levő olajleletek feltárásáról. Három japán cég jelenleg versenytárgyaláson vesz részt egy 50 000 tonnás kapacitású rézolvasztó építésére.

E négy leglényegesebb ágazaton kívül említésre méltó, hogy az amerikai *Sperry Univac* cég, valamint a japán *Hitachi* és *Toshiba* vállalatok összesen 40 millió dollár nagyságrendű szerződést kötöttek komputer-rendszerek szállítására, illetve integrált áramköröket gyártó üzemek építésére. A japánok emellett már nagyszabású megállapodásokat kötöttek Pekinggel színes televízió gyártó üzem (Hitachi és Toshiba) létesítésére. A Toyota cég 10 milliós rendelést írt alá mikrobuszok szállítására, a Mitsubishi pedig nehéz teherautókat összeszerelő üzemet létesít.

A tőkés partnerek természetszerűen felteszik a kérdést: meddig tarthat ez az erőltetett ütemű terjeszkedés, és (eltekintve a gazdaságon kívüli tényezőktől) melyek lehetnek a korlátai.

A korlátozó tényezők

A legfőbb korlát az OECD egyik legutóbbi jelentése szerint az, hogy Kína jelenlegi exportbázisa meglehetősen szűk és általában hasonló a kevéssé fejlett országokéhoz. Tehát: különböző fogyasztási cikkek viszonylag szerény választéka; textiláru; egyéb, munkaigényes gyáripari termékek szűk köre; élelmiszer és élő állat; viszonylag gyenge minőségű olaj.

Nagyságrendjét tekintve például az OECD-országokba irányuló exportból (1976-os adatok alapján) 630 millió dollárt tett ki a textiláru, 570-et a nyersolaj, és 500 milliót az élelmiszer és élőállat-kivitel. A feldolgozott gyáripari termékek összesen 360 millió dolláros tételt jelentettek, amelynek fele ruházati termék volt.

Ugyanebben az esztendőben az importlista élén a vas- és acél (1,2 milliárd dollár) gépek és gépipari termékek (1,1 milliárd), vegyipari cikkek (420 millió), állottak.

Az OECD jelentése óvatosan ítéli meg a kínai exportbázis nagyszabású kiterjesztésének lehetőségeit — legalábbis ami a belátható jövőt illeti. A legközvetlenebb lehetőségnek látja a pontosan fel nem mért, de nyugati szakértők szerint 17—50 milliárd tonnára becsült olajtartalékok kihasználását. A jelenleg feltárható ismert tartalékok azonban mindösszesze 2,5—4 milliárd tonnát tesznek ki, ami az ismert és feltárható világtartalékok nem több mint 2,5—4 százaléka.

Tekintettel arra, hogy egy Kína nagyságrendű ország iparosítása során az energiaigény rohamosan emelkedik, jelenleg még az olaj exportlehetőségei is bizonytalanok, és legfeljebb rövid lejáratra játszhat az olaj kiemelkedő szerepet a kínai exportban. Amennyiben az össztartalékokra vonatkozó becslés helytálló, akkor hosszú lejáratra a világtartalékok 17—50 százaléka lenne Kínában, ami (az iparosítás ütemének függvényében) jelenthet bizonyos exportlehetőséget. Hasonlóan ködös és nehezen megítélhető a kétségtelenül nagyszabású kínai szénvagyon, valamint az ón, cink, tartalékok exportlehetősége.

Az exportbázis problémájához tartozik, hogy Kína külkereskedelme eddig éppen az alacsonyan tartott szint következtében nagyjából egyensúlyban volt, sőt jelenleg bizonyos felesleget is mutat. (Ennek következtében IMF-források 3 milliárd dollárra becsülik az ország devizatartalékait.) Nyilvánvaló, hogy a külkereskedelem további növekedése során az törvényszerűen deficitessé válik és ezt a deficitet csak nyugati bankkölcsönökkel lehet fedezni. Kínának e kölcsönök nyomása alatt az eddiginél sokkal határozottabban kell törekednie arra, hogy szűk exportbázisát az ipari készáruk exportjával bővítse. A kínai ipar szerkezete és technológiai lehetőségei azonban legfeljebb azt teszik lehetővé a belátható jövőben, hogy olyan textil- és egyéb könnyűipari cikkekkel jelenjék meg az exportpiacon, amelyekkel szemben a fejlett tőkésországok különösen erős protekcionizmusra hajlamosak.

Az OECD jelentése mindebből azt a következtetést vonja le, hogy a legközelebbi néhány évben a kínai külkereskedelem erős fellendülést mutat majd, a távolabbi kilátások azonban bizonytalanok.

—ie—

A spanyol gazdaság megújulása

Spanyolországban az elmúlt 18 év folyamán a nemzeti jövedelem több mint a háromszorosára növekedett. Az 1959-ben 550 dollár körül mozgó egy főre jutó nemzeti jövedelem 1977 végéig meghaladta a kétezer dollárt. 1959-től kezdődően — ebben az évben hirdette meg Spanyolország az Európa felé való nyitás politikáját — a GNP növekedése éves átlagban több mint 7 százalék volt. Ugyanezen időszak alatt a többi OECD-ország nemzeti össztermékének éves növekedése 5 százalék körül mozgott.

E másfél évtizedes fejlődés során az 50-es évek iparilag elmaradott agrárországból *közepesen fejlett ipari-agrár országgá lett* Spanyolország. Ez a változás elképzelhetetlen lett volna a spanyol gazdasági struktúra gyökeres átalakítása nélkül.

A gyorsan fejlődő iparágak

Az ipari termelés 1960 óta kb. háromszorosára nőtt. Az ipari termelés részesedése a nemzeti termékből ma 39—40 százalék. A keresők száma is nőtt az iparban, ezzel egyidejűleg nőtt a munka termelékenysége, éves átlagban mintegy 8 százalékkal.

Az iparon belül a legnagyobb fejlődést elért ágazatok a következők: autóipar, hajógyártás, energetika, vegyipar. Az *autógyártás* fellendülése 1963-tól kezdődött, amikor a spanyol gazdasági vezetés változtatott a külföldi tőkebefektetéseket gátló törvényeken. Ettől az időponttól figyelhető meg a külföldi tőke nagymértékű beáramlása a spanyol gazdaságba. *A külföldi tőke részesedése* — a gyártott márkák nevei is szemléltetik — *igen magas az autóiparban.*

A legfontosabb spanyol autógyártó cégek a következők: Fasa-Renault, Chrysler-Espanola, Citroen-Espanola, Authi S. A. Utoljára a Ford cég kapott engedélyt a spanyol kormánytól, hogy felépítse Valencia mellett, 1976-ban már 270 ezer darab gépkocsit gyártó gyárát. Napjainkban is több nyugati autógyár fontolgatja spanyolországi leányvállalat létesítésének lehetőségét.

A spanyol autóipar 1963-ban 78 ezer, 1970-ben 450 ezer, 1977-ben pedig már 746 ezer személygépkocsit gyártott. Az 1977-es év folyamán is nőttek a gépkocsieladások, mintegy 3—4 százalékkal. A spanyol exportban jelentős helyet elfoglaló gépkocsikivitel is növekedett.

Az autóipar mellett a másik fontos, gyorsan fejlődő iparág a *hajógyártás*. Spanyolország jelenleg a tőkés világ harmadik legnagyobb hajóépítő országa. A hajógyártás az elmúlt tíz évben kb. megnégyszerezte termelését. 1968-ban 498, 1973-ban 1596, 1977-ben pedig 1800 ezer BRT összűrtartalmú hajót gyártottak. A kapitalista világot sújtó nehézségek közepette a spanyol hajógyártás a jelentős gondok ellenére szilárdnak bizonyult.

Az autó- és hajóipar fejlődése ösztönözte az acél- és alumíniumipart is. 1973-ban 10,8 millió tonna acélt gyártottak. Az 1974—82-re szóló acélprogram alapján 1982-ben az acéltermelésnek el kell érnie az évi 18 millió tonnát. Az alumíniumtermelés a jövő évtől kezdve az új alumíniumkohók belépésével eléri a 400 ezer tonnát.

Az elmúlt évtizedekben a spanyol vegyipar is megtöbbszörözte termelését. Míg 1955-ben 6500 tonna műanyagot gyártottak, 1973-ban már 728 ezer tonnát. Jelenleg az USA-ban csak kétszer, a Német Szövetségi Köztársaságban háromszor, Franciaországban pedig 1,5-szer több műanyag jut egy főre, mint Spanyolországban. Hatalmas tempóban fejlődött a műszálgyártás is. Az ország ezekből a termékekből jelentős exportot bonyolít le.

A szerszámgépipar 1960—70 között 4,5-szeresére növelte termelését, a szerszámgépek exportja kb. 5,7-szeresére, az import pedig 3,5 szeresére emelkedett. Jelenleg Spanyolország a 12. szerszámgépexportőr a világon. Legnagyobb vásárlói az USA, az NSZK, Franciaország és Nagy-Britannia.

A híradástechnikai ipar az utóbbi évtizedben évente átlag 21 százalékkal növelte termelését. Meg kell említenünk a spanyol építőipart, amelynek *autópálya-építési programja* világviszonylatban is jelentős, 1989-ig 2300 kilométer autópálya építését tervezik. A vállalkozás egyébként összesen mintegy 7000 kilométer hosszúságú autópálya építésére szól.

A nagyarányú ipari fejlődésben szerepe volt az energiamérleg szerkezeti átalakításának. Az ötvenes évek spanyol energiamérlege alapvetően a szénre épült, ma a legfontosabb energiaforrás a kőolaj. Igaz, a kőolaj felhasználása nehézségekbe ütközik, mivel a hazai termelés elenyésző, így az ország hatalmas — 1976-ban 49 millió tonnás — importra szorul. (1976-ban a kőolajimport költsége 300 milliárd peseta volt.) 1977-ben olajból az energiából 25, szénből 15,5, vízi energiából szénből 21, földgázból 1,1, atomenergiából pedig 2,4 százalékát fedezték. 1985-re ezt a struktúrát módosítani kívánják. Olajból az energiaszükséglet 46, atomenergiából 25, szénből 15,5 vízi-energiából 8 és földgázból pedig 5,5 százalékát kívánják fedezni. Ha az elkövetkezendő időszakban a spanyol ipar fejlődését az 1974—75-ös válság utóhatásain kívül valami komoly mértékben gátolja, az mindenképpen a spanyol gazdaság energiaigénye, illetve az ezzel kapcsolatos energiaimport magas költsége lehet.

Föld nélküli parasztok és nagybirtokok

A mezőgazdaságban is tapasztalható fejlődés az utóbbi 10 évben, de ez korántsem olyan ütemű és mélységű, mint az iparban. A spanyol mezőgazdaságot érintetlenül hagyták az utóbbi évek szerkezeti változásai. Ma is érvényes az a századeleji mondás, amely Spanyolországot a *„föld nélküli parasztok és paraszt nélküli földek”* országaként jellemzi. A nagybirtokrendszer a föld gazdaságtalan kihasználásán kívül társadalmi feszültségeket is szül. A nagybirtokrendszer tehető felelőssé a spanyol munkaerő-kivándorlásáért. Kétmillió paraszt él föld nélkül, a gazdaságok 76 százaléka kisbirtok, 5 hektárnál kisebb, s ezek a földterület 28 százalékával rendelkeznek. A nagybirtokok (1000 hektárnál nagyobbak) a gazdaságok 0,2 százalékát képviselik, s a földterület 15 százalékát foglalják el. Az utóbbi évek kedvező változásai ellenére sem megfelelő a mezőgazdaság hozzájárulása a nemzeti jövedelemhez: a foglalkoztatottak 21,6 százaléka állítja elő a nemzeti jövedelem 10 százalékát.

A nehézségek ellenére az elmúlt időszakban sikerült növelni a mezőgazdaság termelését. 1959-től kezdve fokozódott a mezőgazdaság gépesítése. Előnyös hiteleket biztosítottak a magánbirtokosoknak, állami támogatással talajjavítást hajtottak, illetve hajtanak végre. Nőtt az öntözött és a műtrágyázott terület. Szerkezeti átalakításokat hajtottak végre a növénytermesztésben. Egyes mezőgazdasági termények termesztését csökkentették, másokét növelték.

A növénytermesztés fejlődése 1960—70 között, tervek 1980-ra (1000 mázsában)

Termények	1960.	1970.	1980.
Búza	35,2	40,6	50,3
Rizs	3,6	3,9	3,4
Árpa	15,6	80,9	40,9
Kukorica	10,1	18,7	47,0
Burgonya	46,2	49,4	37,0
Narancs	14,0	19,5	26,0
Olivaolaj	4,6	4,1	4,7

Forrás: Third Plan of Economic and Social Develompment internaciones, 1972.

Húsprogramot dolgoztak ki a hatalmas húsimport csökkentésére. Kedvezményeket biztosítottak a marhatenyésztőknek, hogy rövid idő alatt felfuttassák a marhahústermelést. (Lévén Magyarország az egyik hússzállítója Spanyolországnak, ez a program minket kedvezőtlenül érint.) Úgyszintén növelni igyekeznek a halfogyasztást. 1960-ban 1,05 millió tonna halat, 1970-ben már 1,47 millió tonnát halásztak. 1980-ra 2,1 millió tonna hal lehalászását tervezik.

Felduzzasztott szolgáltatóipar

A szolgáltatóipar különleges gazdasági ágazat Spanyolországban. A szolgáltatóipar csaknem 50 százalékát adja a nemzeti jövedelemnek, az aktív keresők 40 százaléka dolgozik ebben az ágazatban. 1959—60-tól kezdve, amikor fejlődésnek indult a spanyol turizmus, az agrárproblémák miatt az országot elhagyni kényszerülő agrárproletárok egy része nem vándorolt ki, hanem a szolgáltatások területén kezdett tevékenykedni. A turizmusból származó bevételek egyre nőttek, 1960-ban 0,3, 1972-ben 2,6, 1975-ben 3,4 milliárd dollár volt a turizmusból befolyt összeg. Az 1978. évi várható eredmény 4,5 milliárd dollár fölött lesz.

Az ország gazdasági vezetése úgy gondolta, hogy sokkal jobban fel tudja használni a föld nélküli — egyébként kivándorolni kényszerülő agrárproletariátust —, ha a szolgáltatóiparba irányítja, ott munkát biztosít számára, mert a turizmusból származó bevételek jóval meghaladhatják azt az összeget, amelyet a munkások kivándorolva, hazautaltak volna. Sorra épültek a szállodák, üdülőközpontok, a turisták kiszolgálására létesített intézmények. Spanyolország ma kétmillió szállodai férőhellyel rendelkezik, ami évi 80 millió turista fogadását teszi lehetővé.

A fizetési mérleg az elmúlt másfél évtizedben gyökeresen átalakult, tükrözve az ország gazdaságában végbement változásokat. A kereskedelmi mérleg tradicionálisan passzív. A fizetési mérleg aktív tételei közé tartoznak a turizmusból származó bevételeken kívül a tőkebefektetések és a Nyugat-Európában dolgozó spanyol vendégmunkások átutalásai. E kettő összege az elmúlt évben meghaladta a 3,8 milliárd dollárt, aktív szaldót biztosítva az ország fizetési mérlegének. Ez év októberére az ország valutatartalékai soha nem látott mértékűre nőttek, meghaladva a 8 milliárd dollárt. Egy évvel korábban az ország valutatartalékai 4,2 milliárd dolláros szinten voltak, a hatvanas évek folyamán pedig az átlagos szint nem haladta meg a 2,5 milliárd dollárt.

Az EGK küszöbén

Spanyolország eljutott az Európai Gazdasági Közösségbe való belépéshez. A hatvanas évek során hajtották végre Spanyolország és a „hatok”, illetve a „kilencek” közti vámleépítést három szakaszban. 1973. július 23-i ülésén a Közös Piac miniszteri tanácsa irányelveket fogadott el Spanyolország belépésével kapcsolatban, melyet a hatvanas évek óta jelentősen megerősödött Spanyolország visszautasított. 1974-ben pedig már nem volt hajlandó megújítani az 1968-ban kötött vámtarifa-egyezményt a régi elvek alapján. Az ország demokratizálódásával egyre közelebb kerül a belépés időpontja. Ezt szolgálják *Suarez* miniszterelnök kétoldalú találkozásai a nyugat-európai országok vezetőivel. A Közös Piachoz való csatlakozás valószínű időpontja 1982—83.

A gazdasági struktúra átalakításában fontos szerepe volt a külföldi tőkének. A tőkebeáramlás 1974-ig meghaladta a 115 milliárd pesetát. A valódi beáramlás ennél sokkal nagyobb volt. Engedélyre csak a vállalati részvények 50 százaléknál nagyobb birtoklása esetén van szüksége a külföldi tőkeexportőrnek. Ennek megfelelően csak az ilyen tőkebeáramlást regisztráljuk. 1974 végén ezen a törvényen módosítást hajtottak végre, még jobban megkönnyítve a külföldi tőke részvételét azokban a gazdasági ágazatokban, amelyeket a válság érzékenyen érintett. Így például megkönnyítették a termelési eszközöket gyártó ágazatokba irányuló külföldi tőke beáramlását.

Specifikus szerepet játszott a spanyol gazdaság szerkezetének átalakításában a spanyol történelem utóbbi — a kontinens többi országától eltérő — 40 éve. Európa iparának gépparkja a nagy gazdasági világválság, majd pedig a II. világháború után jórészt kicserélődött. A spanyol géppark viszont sem a polgárháború után, sem pedig a II. világháború után nem újult meg. 1959-től, a „nyitás” évétől kezdve egyre hatalmasabb méreteket öltött a tőkebeáramlás, a modern technika, a korszerű gépek, a know-how-k, management-átadások és licencek formájában. Ez a korszerű technika lendületbe hozta a — mindaddig a nyugat-európai átlagnál jóval elmaradottabb gépparkkal, technikával dolgozó — spanyol gazdaságot. Így tehát a gyors gazdasági fejlődés, a gazdasági struktúra átalakítása éppen a spanyol gazdaság — Nyugat-Európához viszonyított — nagy elmaradása következtében mehetett és ment végbe.

Nyíri Iván

PERISZKÓP

A KGST részesedése a világ ipari termelésében

A Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsának megalakításakor — 1949 elején — a tagországok többségének gazdaságát az iparosítás alacsony foka, az agrár-ipari struktúra jellemezte.

A szocialista gazdasági közösség az elmúlt három évtizedben a világ legdinamikusabban fejlődő gazdasági régiójának bizonyult. 1951—1972 között a világ ipari termelése évente átlag 6,9 százalékkal fejlődött, a KGST-országok együttes ipari termelése 9,8 százalékkal. Ebben az időszakban a szocialista gazdasági közösség ipari fejlődésének üteme csaknem kétszerte erőteljesebb volt, mint a fejlett tőkés országokban, ahol az ipari fejlődés évi átlaga 5,2 százalék volt. 1970—1977-ben a KGST-országokban az ipari termelés 66 százalékkal emelkedett, a válsággal küszködő fejlett tőkés országokban 26 százalékkal.

A KGST-országok erőteljes és folyamatos ipari fejlődése következtében az elmúlt három évtizedben alaposan megváltozott a világ ipari termelésének országcsoportok közötti megoszlása. 1950-ben a világ ipari termelésének 74 százalékát a fejlett tőkés országokban, további 6 százalékát a fejlődő országokban állították elő, s 20 százalék jutott a szocialista országokra, a KGST-országokra pedig 17,8 százalék. 1977-ig a fejlett tőkés országok részesedése 52 százalékra csökkent, a fejlődő országoké 8 százalékra, a KGST-országoké pedig kb. 34 szzázalékra emelkedett. Lényegében a hetvenes évtized kezdete óta a KGST-országok a világ ipari termelésének több mint egyharmadát, a KGST- és más szocialista országok együttesen a világ ipari termelésének mintegy 40 százalékát állítják elő.

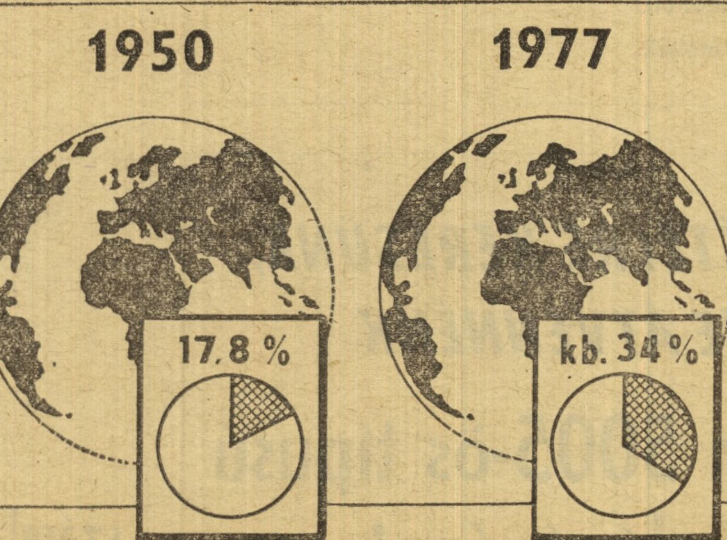

Válaszúton az amerikai autóipar

Az érdekelt kitermelő iparágakon kívül az autógyártás vezetői figyelték a legnagyobb aggodalommal, mi történik Carter elnök 1977 áprilisában közzétett energiajavaslataival. Az eredeti tervezet szerint ugyanis az átlagosnál több benzint fogyasztó gépkocsikat azonnal keményen megadóztatták volna, ez pedig minden bizonnyal csökkentette volna az ágazat forgalmát.

Az autógyártás az USA-ban a konjunktúra egyik meghatározójának tekinthető. A kiskereskedelmi forgalom egynegyede jut járműre, alkatrészre és tartozékokra, a szolgáltatások 12 százaléka a gépkocsik ellátásával függ össze. Minden hatodik amerikai közvetve vagy közvetlenül ennek az ágazatnak dolgozik, az 50 szövetségi állam közül 44-ben találhatók autógyárak. Az iparág tehát nem csupán regionális jelentőségű — mint például a szénbányászat —, problémák esetén politikai támogatást a cégek az USA minden részéből várhatnak. És nem csupán az autóipari lobby részéről. Az autógyártás használja fel az acéltermelés 18 százalékát, az alumínium 13 százalékát és az előállított műgumi több mint felét. Számítások szerint az autógyártás végső soron a bruttó társadalmi termék 10 százalékát adja, ha a gépkocsigyártás 1 millió darabbal csökken, úgy ez a gazdasági növekedés 1 százalékos mérséklődését jelenti.

Minden bizonnyal ezzel is számoltak a törvényhozók akkor, amikor végül is az eredeti javaslatnak csak egy mérsékeltebb változatával terhelték meg az ágazatot. Eszerint minden olyan gépkocsit, melynek fogyasztása 1980-ban meghaladja a 16 litert 100 kilométeren, minimum 200 dolláros különadóval sújtják, 1985-ben pedig az adózás a 10 literes fogyasztásnál megkezdődik 400 dollárral.

Függetlenül attól, hogy az energiatörvény végül is nem járt azonnali pénzügyi terhekkel, az autóipar mégsem érezheti biztonságban magát. Az új adó először is egyes modellekre szól és érintetlenül hagyja azokat a korábbi kötelezettségeket, melyek a termelési struktúra átalakítását az ágazatnak előírták. E jogszabályok szerint 1985-re az autóipari teljes termelés átlagos fogyasztása nem haladhatja meg a 9 litert, miközben ez a szám 1974-ben még 18 liter volt és a nemrég befejeződött modellévben sem ment 13 liter alá. Nyilvánvalóan az autóipar gyárthat nagyobb fogyasztású gépkocsikat, azonban termelési struktúráját úgy kell módosítania, hogy a súlyozott átlag a törvény által meghatározott értéket adja. Növelni kell tehát a kisebb gépkocsik forgalmát, a nagyobb méretűek és fogyasztásúak kárára.

Az 1977-es modellévben a General Motors legnagyobb (és legdrágább) modelljeit már fél méterrel megkurtította és mintegy 500 kilóval könnyebbé is tette. A Chrysler pedig — Simca-tervezés alapján — elsőkerékmeghajtású kiskocsival lépett a piacra. Az USA-gyárak gondolkodásában kisebb szerepet kapnak már a megszokott nyolchengeres járművek, a cégek kénytelenek a négy- és hathengeres autók térnyerését termelési politikájukban is tudomásul venni.

A probléma azonban az, hogy az idézett törvények (hozzátéve még a környezetvédelmi szabályozásokat, melyek a járművek kipuffogógázának összetételét határozzák meg), egyértelműen a külföldi konkurrenciának kedveznek. A kiskocsik kategóriájában főként japán és nyugatnémet versenytársak jelentettek versenyt, általában a piac 14 százalékát mondva magukénak. Tavaly azonban az importált gépjárművek a piac csaknem 19 százalékát hódították meg, mivel a fogyasztási és az egyéb előírásokat döntő többségük 1985 helyett már most teljesíteni képes.

A négy nagy amerikai autógyár pénzügyileg sincs egyforma helyzetben. Az American Motors piaci részesedése 1977-ben 2 százalék alá esett, a vállalat jelenleg a fennmaradásért küzd. Az 1974—75-ös évek alacsony eladásai eléggé kikezdték a Chrysler pénzügyi pozícióit is, ez korlátozza a vállalat középtávú beruházóképességét. A General Motors és a Ford jelentős nyereségrátája (a GM hosszú lejáratú hitelt először 1975-ben volt kénytelen felvenni) azon alapult, hogy több mint egy évtizedig az alaprészegységeket azonos szerszámozással, nagy szériában tudták gyártani, miközben az egyes modellek luxusjellegét meghatározó tartozékokat esetenként 25 százalékos profittal adhatták el. Ez a jövőben valószínűleg változni fog.

A „négy nagy” dilemmája alapvetően az, hogy tartanak a fogyasztók reakciójától. A fogyasztási és emissziós rendelkezéseket a vállalatok csak jelentős beruházásokkal tudják teljesíteni, ezeket az invesztíciókat megtérítő árakat lesznek természetesen kénytelenek felszámítani és ezzel versenypozíciójuk a külföldi gyártókkal szemben tovább romlik.

Egyelőre a devizapiaci fejlemények a hazai termelőknek kedveznek, a jen és a DM felértékelődése relatíve drágítja az import gépkocsikat. *(Ha az árfolyamváltozást nem követnék az árakban, az USA-gyártók azonnal dömpingvádat emelnének.)* Ezt kivédendő viszont a VW Pennsylvaniában évente 200 000 kocsit előállító üzemet létesített és hasonló elképzeléseket tett közzé a Honda, Toyota és a Datsun is.

G. Gy.—Sz. P.

MEGVÉTELRE AJÁNLUNK

3 darab
100/80 m² fűtőfelületű
és egy 135/105 m²
fűtőfelületű
vízcsöves,
8 atm. üzemi nyomású

KAZÁNT

Megtekinthető:

Városi Tanács Kórháza, Hatvan
Kossuth tér 18.

Érdeklődni lehet
telefonon:
18–20, 193-as mellék.

SÜRGŐSEN
VÁSÁROLNÁNK
két darab 160 ezer kalóriás

olajtüzelésű kazánt

Cím:
Devecser, postafiók: 54.
Telefon: 123.
Ügyintéző: Nagy Béla.

ELADÓ
vállalatok,
intézmények részére
Leányfalun,
a főútvonal mellett,
1890 négyszögölön,
nagy méretű

kétszintes ház
nyaraló,
vendégház céljára

gazdasági épületekkel,
külön két szoba komfortos
kis házzal.
„Ősparkban” jeligére a kiadóba.

Megvételre keresünk

MARABU MO–IX TÍPUSÚ GÁZKAZÁNT

felállított, vagy bontott állapotban.

BUDAPEST TOURIST
Telefon: 365–931 vagy 365–551.
Ügyintéző: Erdélyi vagy Végi.

ELADÓ
szövetkezetünk
üdítőital-üzemének felszámolása
miatt kb. 12–13 ezer darab
citromsárga színű, jeltelen,
a coca-colás ládával
azonos méretű,
mintázatú és minőségű

MŰANYAG LÁDA

továbbá 250–300 darab
0,25 literes, magas nyomást bíró

FEHÉR
FORMAÜVEG

Árak és szállítási időpont
megegyezés szerint.

Érdeklődni lehet:
Szentesi ÁFÉSZ,
Szentes, Iskola u. 1.
Telex: 82418.

MEGVÉTELRE KERESÜNK,
ILLETVE ÁTVENNÉNK

Friden 5005-ös típusú
számlázógépet

bármilyen állapotban,
még alkatrésznek is
(esetleg alkatrészt is átveszünk),
továbbá Félix FC–30-as,
FC–16-os, FC–64-es típusú

számlázógépeket

BÚTORÉRTÉKESÍTŐ VÁLLALAT

Budapest IX., Közraktár u. 32.
Telefon: 170–315.

Ügyintéző: Vidó Ferenc.

AZ „ÁFOR”
ÁSVÁNYOLAJFORGALMI VÁLLALAT

ELAD

hét FÉLIX FC–15-ös típusú és
egy FÉLIX FC–30-as típusú

számlázó–könyvelő automatát

– használt, de jó állapotban –
a hozzá tartozó TZ–10-es billentyűzettel és
stabilizátorral, könyv szerinti értéken.

Közelebbi felvilágosítást az „ÁFOR” Vállalati
Eszközgazdálkodási Bizottság ad: Csepel,
Petróleumkikötő u. I. sz. Telep, B barakk.
Telefon: 336–740, 411-es mellék.

FORGÁCSOLÁSI
KAPACITÁST
KERESÜNK
kb. 800–1000 munkaórára
1978 negyedik
és 1979 első negyedévére.
A megmunkálandó forgácsolási
átmérők maximuma: 1000 mm

Cím:
Dunántúli Vízügyi Építő Vállalat
Szerelőipari Építésvezetősége,
Veszprém,
Vörös Október u. 86.

A Könnyűipari
Gépi Adatfeldolgozó
Vállalat

megvételre kínál

egy – sokszorosító
üzemében feleslegessé
vált –

ÖSSZEHORDÓ-
RÁZÓGÉPET

Ár megegyezés szerint.

Érdeklődni lehet
a vállalat
Számviteli Osztályán.

Cím:
Budapest II.,
Gyorskocsi u. 42.
Tel.: 352–639.

SIKERES FEJLESZTÉS:
TERMELÉSSZERVEZÉS

A TANORG
szervezőintézet
szerződéses garanciát
vállal a munkahatékonyság
növelésére

Rövid határidő!
További felvilágosítást ad
a Munkaszervezési Osztály.
Tel.: 686–846, 888–150.
Levélcím: Budapest, pf.: 55. 1400.

Kis tételekben is átvesz

elfekvő készletekből
BARKAS B. 1000-es,
UAZ 452-es,
MOSZKVICS 408-as és 412-es típusú

gépkocsi szerkezeti alkatrészeket,
elektromos, lakatos anyagokat,
karosszéria-elemeket, tartozékokat

A POSTA KÖZPONTI JÁRMŰTELEP

Ajánlatokat levélben és telefonon is elfogadunk.
Levélcím: Budapest, Pf. 95. 1442
Telefon: 830–920, Anyaggazdálkodási osztály.

MEGVÉTELRE KERESÜNK
rövid szállítási határidőre, megbízható műszaki állapotban levő,
használt kis- vagy kisközép kategóriájú

SZÁMÍTÓGÉPET

Megbízottunk:
Kovács Zsigmondné szervezési osztályvezető
ALFÖLDI NYOMDA
Debrecen Pf. 15. 4001

Közülettől
bérelnénk
30–40 fő
üdültetésére
alkalmas

ÜDÜLŐT
VAGY
ÜDÜLŐRÉSZT

Az ajánlatot
a kiadóba kérjük
„Budapesti
nagyvállalat”
jeligére.

A búza piaci helyzete

A mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek piacait a hetvenes évtizedben szokatlan mértékű áringadozás, a kereslet-kínálat közötti egyensúly gyakori megbomlása jellemezte. Ez alól nem kivétel a nemzetközi gabonapiac, s azon belül a világélelmezésben alapvető szerepet játszó búza sem.

Élelmiszerválságból – túltermelés

Az évtized első felében több tényező együttes hatásaként gabonafélékből világviszonylatban hiány keletkezett, amiben a fő termésbefolyásoló tényező, az időjárás mellett fontos szerepet játszott az energiaválság is a korlátozódó fűtő- és üzemanyag-ellátáson, illetve a műtrágya- és növényvédőszer-ellátáson keresztül. 1972-ben a világ gabonatermelése 20 év után első alkalommal csökkent, s ezzel párhuzamosan a világpiaci kereslet nagyarányú növekedést jelzett, ami — bár jelentős ingadozások mellett — tartós tendenciának bizonyult az elmúlt évek során. (1972—73 és 1977—78 között a búza világkereskedelmi forgalma átlag 30 százalékkal haladta meg az előző hatéves periódus szintjét).

A keresletnövekedésben elsődleges szerepet játszottak az időjárás okozta terméskiesések (Szovjetunió, Kína, fejlődő országok). A világpiaci keresletet az évtized első felében csak a készletek leépítésével elégíthették ki. Így 1972—75 között a világ gabonatartalékai kritikusan alacsony szintre süllyedtek: a világ élelmiszerellátása veszélybe került. A búzapiacot éveken keresztül feszültség jellemezte, az árszínvonal erőteljesen emelkedett. Az áremelkedési hullám 1974-ben érte el tetőpontját, s ebben szerepet játszott az általános nyersanyagpiaci boom is.

Ezt követően a világ gabonatermelése 1975-ben és főként 1976-ban már ismét erőteljesen fejlődött, s ugyanakkor — részben a korábbi magas árszínvonal hatására — a fogyasztás több területen stagnált, sőt néhány területen visszaesett, a világpiaci kereslet mérséklődött. Ennek következtében a búzapiacokon az 1975/76-os szezontól kezdődően ismét a túltermelés vált jellemzővé, s megkezdődött a készletek feltöltődése.

A világméretű túltermelés és az importkereslet nagyarányú csökkenése 1976/77-ben nehéz helyzetbe hozta a búzaexportőr országokat. A világpiaci árak alacsony szintre süllyedtek, az exportőr országok a piacok megszerzéséért folytatott harcban gyakorlatilag árháborúra kényszerültek. Különösen súlyos problémák jelentkeztek a világ legjelentősebb exportőr országában, az USA-ban, ahol 1976/77-ben a raktárkészletek mintegy 70 százalékkal nőttek. A farmerek bevételeinek jelentős csökkenése, a hatalmas eladatlan készletek, a korlátozott elhelyezési lehetőségek és az alacsony világpiaci árszínvonal az USA kormányát az új, 1977. évi mezőgazdasági törvény keretében a vetésterület-korlátozási rendszer ismételt bevezetésére késztette. Ennek mértékét 1978-ra 20 százalékban állapították meg, s emellett a piac stabilizálása érdekében elfogadásra került a készletezési program is. (Stratégiai készletek felállítása; a farmerek által a piacról visszatartott gabona tárolásának támogatása.)

Az 1976/77. évi nyomott piaci helyzetet követően az 1977/78-as szezon némi javulást hozott az exportőr országoknak, mivel a keresleti-kínálati viszonyok a világpiacon kiegyenlítettebbekké váltak. Az importőr országok gyengébb 1977. évi terméseredményei következtében a világpiacon a kereslet ismét erőteljesen nőtt, a világkereskedelmi forgalom új rekordszintet ért el. Az addigi legnagyobb forgalmat az 1972/73-as szezonban jegyezték fel (72 millió tonna), amikor a Szovjetunió importkereslete volt a növekedésben a döntő tényező. Az elmúlt idényben a forgalom emelkedésében a kínai vásárlások játszották a fő szerepet. A jelenlegi — 1978/79-es — idényben a világkereskedelmi forgalom — elsősorban Kína továbbra is nagy importigénye alapján — várhatóan újból magas szintet ér el.

Az ismét megélénkült világpiaci kereslet, valamint az USA restrikciós gabonapolitikája hatására a búzaárak 1975-ben kezdődött csökkenése 1977 őszén megállt, s azóta lassú áremelkedés indult meg, amihez az utóbbi hetekben a dollár gyengülése is hozzájárult. Ezt tükrözi a chicagói és rotterdami jegyzések alakulása.

A búza terménytőzsdei átlagára 1974—78-ig
(dollár/tonna)

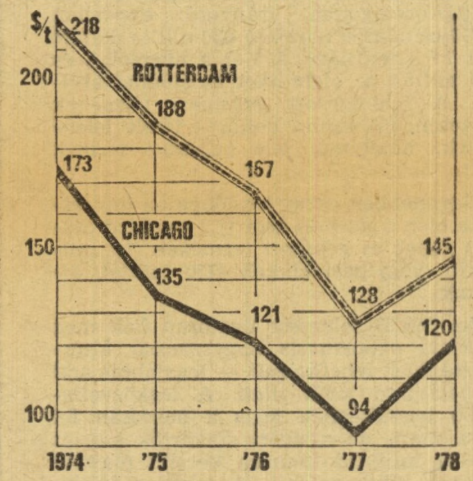

(Megjegyzés: Az 1978-as adatok az első 10 hónap után feltételezhető átlagárat jelzik.)

Idei kilátások

Az idei gazdasági évben a világ búzatermelése — a kedvező időjárásnak köszönhetően — jelentősen felülmúlja az előző évi eredményeket, sőt az 1976. évi rekordot is meghaladja. Az 1977/78. évihez képest bekövetkezett növekedésben a fejlődő és szocialista országok jó eredményei játsszák a fő szerepet, ugyanakkor a tőkésországokban — a visszafogott termelés miatt — az elmúlt évhez képest csak mérsékelt emelkedés várható.

A világ búzatermelése, felhasználása és importja (millió tonna)

	1977/78	1978/79
TERMELÉS ÖSSZESEN	381,4	412,4
ebből: USA	55,1	48,7
Kanada	19,8	20,3
Ausztrália	9,4	12,5
Argentína	5,3	6,9
Nyugat-Európa	47,7	54,5
Szovjetunió	92,2	110,0
Európai szoc. országok	34,2	33,7
India	29,1	31,2
Egyéb országok	88,5	94,6
FELHASZNÁLÁS ÖSSZESEN	397,5	411,7
ebből: USA	22,9	20,3
Szovjetunió	107,0	112,0
Kína	49,1	54,0
Egyéb országok	218,5	225,5
Zárókészlet összesen	80,5	81,2
IMPORT ÖSSZESEN	72,4	71,0
ebből: Nyugat-Európa	7,8	7,6
Szovjetunió	6,8	5,0
Japán	5,6	5,6
Európai szoc. országok	5,0	4,4
Kína	8,6	10,0
Egyéb országok	38,6	38,4

*búzaliszttel együtt

Megjegyzés: Az USA mezőgazdasági minisztériumának 1978. szeptember 27-én nyilvánosságra hozott előrejelzése.

Az előrejelzések szerint 1978/79-ben a fejlődő országokban további fogyasztásnövekedéssel lehet számolni. A fejlett országokban azonban már nem várható emelkedés. Ennek oka elsősorban abban keresendő, hogy az ismét megváltozott búza/kukoricaár-arány (áreltolódás a búza javára) következményeként a fejlett országokban valószínűleg mérséklik a búza felhasználását állati takarmányozásra.

Az idei gazdasági évben a fő exportőr országokban megfelelő mennyiségű búzafelesleg áll rendelkezésre a továbbra is nagy importigények kielégítéséhez. Az USA-ban a nagy készletek — az ez évi csökkenő termés mellett is — szinte korlátlan exportot tennének lehetővé. Kanada, Ausztrália és Argentína búzafeleslegei is jelentősek, bár az utóbbi országokban az időjárás még módosító tényező lehet. (A legutóbbi előrejelzésekben lefelé módosították ezekben az országokban a várható termésére vonatkozó becsléseket.) Világpiaci szempontból nem elhanyagolható tényező az EGK várhatóan mintegy 8,5 millió tonnás lágybúzafeleslege, amellyel a Közösség — figyelembe véve az exportszubvenciót is — főként Európában és Észak-Afrikában, valamint a Közel-Keleten komoly konkurrenciát jelenthet más exportőrök számára.

Az idei igen szoros egyensúly a termelés és a felhasználás között, valamint a nagy világpiaci kereslet arra enged következtetni, hogy 1979 első hónapjaiban a búza világpiaci ára az 1978. év végi szint (Chicago kb. 120—130 dollár, Rotterdam kb. 140—150 dollár) körül stabilizálódik. Ezt az irányzatot segíti, hogy az USA-ban 1979-re is 20 százalékos vetésterület-korlátozást hagytak jóvá. E tényezők erősebb áremelkedést is előidézhetnének, azonban az 1978. évi jó termés és a továbbra is viszonylag nagy készletek várhatóan a nagyobb arányú áremelkedés ellen hatnak.

Fülöp Györgyi

VILÁGGAZDASÁGI
***** KISLEXIKON

KNOW-HOW

A második világháború befejezése óta évről évre bővül a szellemi termékek kereskedelemi forgalma, azon belül azok nemzetközi adásvétele is. A know-how ügylet elnevezés az angol nyelvű szakirodalomból származik és annak találó magyar megfelelője még nem alakult ki.

A know-how ügylet körébe általában az olyan adás-vételt, export-importot sorolnak, ahol az eladó valami gyártási eljárást és az ahhoz tartozó információkat értékesíti. Az érdekeltségek, amelyek az ügylet létrejötténél szerepet játszanak, a következők: a *vevő* részéről az a szándék, hogy megfelelő ár mellett gyorsan olyan termelési eljáráshoz, gyártási technológiához és más, csak fejlesztés útján megszerezhető ismeret birtokába jusson, amellyel az adott időpontban nem rendelkezik, s annak saját erőből való megteremtése nagyobb ráfordítást igényelne, mint a know-how ára. Az *eladó* a birtokában levő és üzleti szempontból már monopolhelyzetet nem élvező termelési eljárását és a gyártási technológiát azért értékesíti, mert így többletbevételhez jut, s piaci kapcsolatait bővíteni tudja különböző termelési kooperációk révén is.

A szocialista országokban a know-how ügylet csak a külkereskedelemben jöhet létre, mert a vállalatok között az élenjáró termelési eljárások, gyártási technológiák, a nem védett szellemi javak (szabadalmak, védjegyek stb.) közkincset alkotnak és elterjesztésükre a tapasztalatátadás módszere a meghatározó.

A know-how ügylet alapformájában alig terjedt el, általában kiegészül a licencek adás-vételével, a termelési kooperációval, gazdasági és műszaki tanulmányok készítésével, beruházási programok elkészítésével, kivitelezési tervek elkészítésével és azok műszaki ellenőrzésével, a vállalatvezetési, szervezési és irányítási modellek meghonosításával, a gyártási folyamat betanításával, a gyártást kiegészítő szolgáltatások megszervezésével és végül a termeléshez szükséges anyag-, gép- és alkatrészszállítással. A nemzetközi tapasztalatok szerint a know-how ügyletek egyre inkább a szellemi termékek forgalmának komplex adás-vételét jelentik. Az ügylet minősítésének keretei így igen kitágulnak és azok gazdaságosságának meghatározásában az említett kiegészítő elemek külön-külön és együttesen is lényeges szerepet játszanak.

A know-how szerződésben ezekre vonatkozó adás-vételi tételek külön-külön meghatározottak. Ezenkívül a szerződés tartalmazza: az adandó garanciákat, a műszaki ismerettel összefüggő továbbadási korlátozásokat, a gyártott termék forgalmi körének esetleges behatárolását, a titoktartás kötelezettségét, a továbbfejlesztés lehetséges irányait stb.

A know-how értékesítésének előfeltétele: olyan fejlesztési eredmény, amely nemzetközi szempontból piacképes, tehát megfelel a műszaki haladás által meghatározott követelményeknek, már meglévő, kedvező termelési tapasztalatok, tehát nemcsak működik a referenciaüzem, hanem annak műszaki, termelékenységi és gazdaságossági mutatói is kedvezőek, s a szállítás anyagi, szellemi és egyéb feltételei adottak.

Hazánkban a know-how jellegű értékesítéssel a NOVEX és a TESCO foglalkozik. Jogi kereteit a 3/1967. (XI. 26.) KkM számú rendelet határozza meg. A vételi műveletek már sokkal decentralizáltabbak, lényegében azzal minden érdekelt vállalat, valamilyen formában foglalkozik. Az ügyletek finanszírozásában általában szerepet vállal a Külkereskedelmi Bank RT.

Magyar—amerikai Közgazdász Konferencia

A Kulturális Kapcsolatok Intézete és az IREX szervezésében magyar—amerikai közgazdász konferenciát rendezett a Magyar Közgazdasági Társaság 1978. november 14—16. között Budapesten. Ez volt a magyar és az amerikai közgazdászok negyedik tudományos konferenciája.

Az amerikai delegáció különböző amerikai egyetemeket képviselt. Nézeteikben tükröződött a közgazdaságtudományban ismert elméletek és alkalmazott metodológia széles skálája.

A konferencián több témakörre koncentrálódott a vita.

1. A magyar népgazdaság és az USA gazdasági helyzete, valamint a magyar—amerikai gazdasági kapcsolatok alakulása. E kérdéskörben vita folyt a magyar népgazdaság egyensúlyi helyzetének alakulásáról, az export növelésének módozatairól.

A magyar—amerikai gazdasági kapcsolatok kérdésében a résztvevők aláhúzták, hogy a legnagyobb kedvezmény elvének megadása jelentős a magyar export számára. Az amerikai vendégek hangsúlyozták, hogy a magyar vállalatoknak az átgondolt árpolitika mellett komoly figyelmet kell szentelniük termékeik bevezetésére, reklámozására az amerikai piacon.

Magyar részről felvetették, hogy a tarifalebontásból eredő előnyöket ne csak passzívan használják ki mindkét oldalon, hanem törekedjenek a szorosabb gazdasági együttműködés kialakítására.

2. Az általános kereskedelempolitikai és monetáris kérdéseket tulajdonképpen az első témakörnél felvetett problémák folytatásaként vitatták meg. A KGST-országok kereskedelmének volumene, a hitelképesség, a fizetési mérleg egyensúlyának kérdései jelentették az eszmecsere fő témáját ebben a napirendi pontban. Szó volt olyan kérdésekről is, mint a transznacionális vállalatok szerepe a kelet-nyugati kereskedelemben.

3. A módszertani kérdésekben a vita azért volt érdekes, mert a marxista és a nyugati megközelítés és a kiinduló feltételezések eltérő módjai és módszerei eleve más eredményeket hoznak.

Végezetül a konferencia résztvevői kölcsönösen tájékoztatták egymást a közgazdászok politikai és társadalmi szerepéről országaikban.

Magyar árubemutató Dubaiban

A Hungexpo — 16 vállalat részvételével — önálló magyar árubemutatót rendez Dubaiban november 27. és december 2. között. Színhelye a Kereskedelmi Kamara épülete, ahol 900 m²-es területen az alábbi vállalatok állítanak ki: Artex, Chemolimpex, Elektromodul, Ferunion, Gamma Művek, Hungarocoop, Hungarofruct, Hungarotex, Magyar Hűtőipar, Magyar Hajó- és Darugyár, Monimpex, Pannónia, Terimpex, Transelektro és az Egyesült Izzó.

A rendezvényen, amelyre elsősorban az üzletembereket várják, gazdag kínálattal jelentkezik az élelmiszeripar, a textilipar, a vegyipar és a gépipar. A Hungarotex naponta kétszer 45 perces divatbemutatót tart a kiállításon és a napi események közé tartozik majd a Magyarországot és a magyar gazdasági életet bemutató színes rövid filmek vetítése képmagnóról.

Az Egyesült Arab Emirátusok, amelyhez Dubai is tartozik, évi közel 12 milliárd dolláros GNP-t mutat fel. Lakosainak száma mindössze 760 000, közülük is kb. 600 000 bevándorolt „vendémgunkás”. Az olajbevételekből kikötőket, repülőtereket, gyárakat, iskolákat, kórházakat, utakat építenek. Nagy mennyiségben vásárolnak könnyűipari, vegyipari és élelmiszeripari termékeket — a komplett létesítmények mellett.

Magyarország ma még csupán az ígéretes piacok közé sorolhatja az Emirátusokat. Tavaly például, alig több mint egymillió dollár értékű árut szállított ide a magyar külkereskedelem. A lehetőségek a jelenlegi forgalom megsokszorozását sejtetik. Külkereskedelmi és ipari vállalataink mind nagyobb érdeklődést tanúsítanak az Emirátusok piaca iránt. A lehetőségek valóra váltásának reményében, a piacteremtő munka jegyében készülnek most a dubai magyar kiállítás résztvevői, hogy az 1975-ös árubemutató után immár másodszor, újabb lendületet adjanak az Egyesült Arab Emirátusokba irányuló exportunk növelésének.

L. J.

WEFA-JELENTÉS

A harmadik világ helyzete

②

A harmadik nagy régió, amellyel a fejlődő országok összehasonlító jellemzésében a Wharton Econometric Forecasting Associates (WEFA) foglalkozik; Latin-Amerika. A Pennsylvania Egyetem irányítása alatt működő gazdasági előrejelző intézet úgy véli, hogy a körzet gazdasági fejlődése viszonylag kielégítő és stabil.

Latin-amerikai összkép

1976-ban és 1977-ben a körzet reálértékben számított bruttó hazai összterméke 5 százalékkal nőtt és 1978-ban az előrejelzések hasonló növekedési ütemet várnak. 1977-ben az exportnövekedés 5 százalékkal magasabb ütemű volt az import emelkedésénél. Ennek következtében az 1976-ban még 400 millió dolláros deficitet mutató regionális külkereskedelmi mérleg 1978-ban a prognózisok szerint viszonylag nagy felesleggel zárul.

A WEFA jelentés ebben a régióban is öt, általa kiemelt ország gazdaságnövekedésének alakulásával foglalkozik. Az 1978-as adatok ezúttal is a féléves tényszámokra alapított becslések, míg az 1979-es számadatok prognózisok.

A bruttó hazai össztermék reálértékének alakulása néhány latin-amerikai országban (Az előző év százalékában)

	1977	1978*	1979*
Brazília	5,5	5,0	4,6
Colombia	5,5	4,7	6,2
Mexikó	2,8	4,5	6,4
Peru	−1,0	−1,8	−1,0
Venezuela	6,8	6,6	6,4

* várható

Venezuela és Brazília

Mint ezek az összehasonlító adatok mutatják jelenleg leggyorsabb az olajban gazdag Venezuela gazdaságnövekedése, amely latin-amerikai viszonylatban alacsony inflációs rátával párosul. (1977-ben 10 százalék körül, idén és jövőre 9—10 százalék között várható.) Venezuela esetében azonban az előrejelzések szerint a dollárproblémák és a viszonylagos olajbőség miatt az olajexportból származó dollárjövedelmek emelkedési üteme csökken. Ez együtt jelentkezik majd a más természetű, óriási beruházások által kiváltott importnövekedéssel, ami a következő években minden bizonnyal a kereskedelmi és fizetési mérleg deficitjéhez vezet. Bizonyos alapiparágak (acél, petrolkémia, alumínium) várható fejlődése hosszabb lejáratra javíthatja az ország külkereskedelmi pozícióit. A következő néhány évben azonban a gazdaságpolitika igen kényes feladat előtt áll. A WEFA jelentés álláspontja szerint az import és a központi kiadások ésszerű csökkentésével kellene leszorítani a fizetési mérleg deficitjét. Ez ugyan lassítaná a gazdaságnövekedést, de egyben elhárítaná a recesszió veszélyét is.

Az egész régió legnagyobb országa, Brazília, ennél jóval alacsonyabb gazdaságnövekedés mellett (4 és 5 százalék között) 1979 végéig igen magas inflációs rátával kénytelen szembenézni. 1977-ben az infláció 45 százalék volt, 1978-ra 42 százalékot várnak és 1979-ben sem csökken az inflációs ráta a 40 százalék alá. Az idei szárazság következtében rohamosan emelkednek az élelmiszerárak, s ugyanebből az okból csökken a mezőgazdasági exportból származó jövedelem. Emellett a világpiacon a kávé ára rövid lejáratra erőteljesen esik. Mindez ahhoz vezet, hogy 1978-ban Brazíliában 1,5 milliárd dolláros külkereskedelmi mérleghiánnyal kell számolni — annak ellenére, hogy az ipar félkész- és készáru kivitele jelentősen növekedett. Ezekhez a problémákhoz járul, hogy 1978 végére Brazília külföldi adósságai elérik a 40 milliárd dollárt.

Mexikó és a többiek

Mexikó bizonyos értelemben már alkalmazott növekedésszűkítő és inflációcsökkentő intézkedéseket. Az 1977-ben mutatott, 3 százaléknál alacsonyabb gazdaságnövekedés ennek következtében a fizetésimérleg-deficit erőteljes csökkenéséhez vezetett. Ez a megelőző, 1976-os esztendő 3,6 milliárd dolláros szintjéhez képest felére, 1,8 milliárdra csökkent.

Mexikó gazdasági kilátásait 1978. és 1979-re lényegesen kedvezőbben ítélik. Számítani lehet ugyanis a frissen felfedezett óriási olajtartalékok gyors kiaknázására. Ezeknek a tartalékoknak az ország földrajzi helyzete miatt piacuk van az Egyesült Államokban. Ez lehetővé teszi, hogy 1979-től kezdve, a WEFA prognózisa szerint, Mexikó expanzionista gazdaságpolitikára térjen át, amely 8 százalék körüli gazdaságnövekedési rátához vezethet 1980-ban. A fejlődés másik várható következménye az előrejelzések szerint az, hogy Mexikó lesz a jelentésben kiemelt országok közül az, ahol az infláció elleni küzdelem a legkézzelfoghatóbb eredményeket ígéri. Az inflációs ráta 1977-ben még 32 százalék volt. 1978-ban az első félév tényszámai alapján már csak 18 százalék lesz, 1979-ben pedig 12 százalék körül lesz majd.

Különleges problémát jelent Peru, ahol vizsgált időszakban szembe kell nézni a bruttó hazai össztermék reálértékének csökkenésével. Ennek gazdaságon kívüli okai is vannak, amelyek a katonai rezsimben bekövetkezett változásokkal vannak kapcsolatban. Peruban a legmagasabb a kiemelten vizsgált országok közül az infláció. A tavalyi 40 százalékos szintről idén csaknem 60 százalékosra ugrik, és jövőre is meghaladja majd az 55 százalékot. Ezért gazdaságpolitikailag reális lépésnek tekinthető a szigorú megszorító, deflációs politika bevezetése. Ettől azt várják, hogy csökkenti az inflációt és javítja a külkereskedelmi mérleget — miközben természetesen lassítja hosszabb lejáratra is a gazdaságnövekedés folyamatát.

Columbia esetében a kávé világpiaci árának esése gyors importnövekedéssel párosulva rendkívül kedvezőtlen külkereskedelmi mérleget eredményez 1978-ban. Az ország pénzügyi tartalékai azonban viszonylag nagyok, s a kormány eddig erre támaszkodva nem vezetett be radikális importkorlátozó intézkedéseket. A WEFA előrejelzései szerint a jelenleg mintegy 30 százalékos infláció 1979-re megközelítheti a 36 százalékot, miközben a gazdaságnövekedés üteme csak 5—6 százalék körül mozog.

A nem kiemelten tárgyalt országok közül a legjelentősebbek Argentína és Chile. Argentína helyzetét a WEFA jelentés katasztrofálisnak ítéli. Olyannyira, hogy tartózkodik előrejelzésektől. Az infláció ugyan csökkent, de az infláció még mindig a „csillagászati” szférában mozog. Az 1976-os 400 százalékos infláció fokozatosan enyhült és idén már „csak” 110 százalékos lesz. Ugyanakkor a gabonatermelés csökkenése, az óriási infláció miatt bekövetkezett belső piacszűkülés és az autógyártó ipar krízise 1979-ben továbbra is hallatlanul magas inflációs ráta mellett gazdasági visszaesést eredményezhet.

Chile a katonai rezsim brutális gazdasági intézkedései következtében statisztikailag egy árnyalattal jobb helyzetben van. A háromjegyű inflációt idén 40 százalék körül sikerült stabilizálni, a gazdaságnövekedés pedig szándékosan alacsony, 4 százalékos szint körül mozog. Ezt a stabilizációs politikát azonban a megbízható hivatalos statisztika hiányában fel nem mérhető, de rendkívül magas munkanélküliséggel és ennek következtében a legszélesebb tömegek nyomorával kell megfizetni.

Afrikai csődtömeg

Végül: a WEFA jelentés zárófejezetében Afrika egyenlítőtől délre fekvő részének, az úgynevezett „Fekete Afrikának” gazdasági helyzetével foglalkozik. Ami a gazdaságnövekedést illeti, a harmadik világ körzetei közül ennek a régiónak a helyzete a legrosszabb. A jelentés kiemelten hat országgal foglalkozik.

A bruttó hazai össztermék reálértékének változása néhány afrikai országban (Az előző év százalékában)

	1977	1978*	1979*
Ghana	— 3,0	— 5,0	— 3,0
Kenya	2,5	2,0	2,0
Nigéria	5,0	2,5	2,5
Rhodesia	— 7,0	— 9,0	—12,0
Zaire	— 5,0	— 6,5	— 5,8
Zambia	— 4,5	— 5,0	— 5,8

* (Előrejelzés)

A fekete afrikai országok gazdasága komoly bajban van. Ezeknek az országoknak a gazdasági növekedése a nyersanyagexport függvénye. 1977 eleje óta azonban (eltekintve most az olajtermelő Nigériától) a nyersanyagok iránti igény csökkent és ez, valamint a dollár esése a tárgyalt országok exportjövedelmeit folyamatosan csökkentette. Ezért már 1977-ben az egész körzet gazdaságnövekedése alig érte el a 2 százalékot. 1978-ban az átlag már negatív vagy legjobb esetben stagnáló. Emellett a korrupció, a nem kielégítő gazdaságvezetés, a polgárháborús feszültségek és természeti katasztrófák a körzet országainak egy részét a gazdasági összeomlás határára sodorták.

A WEFA jelentés Zambiát említi, mint amely a viszonylagos belső szilárdság feltételei között is tipikusan mutatja a régió gazdasági problémáit. A rézárak esése olyan erős volt, hogy a termelési költségek szintje alá zuhant és a hét legnagyobb rézbánya közül csak kettő volt kifizetődő. A rézexport visszaesett és a bányaipar részesedése a bruttó hazai össztermékben 1978-ig 41 százalékról 21 százalékra zuhant. Ennek eredménye a növekvő fizetésimérleg-deficit, a pénzügyi tartalékok csökkenése és az infláció gyors növekedése. Ez tavaly 28 százalék volt, idén 60 százalékra ugrik, jövőre elérheti a 90 százalékot. Mindez (alapjában véve a rézpiac összeomlása miatt) a bruttó hazai össztermék reálértékben számított csökkenéséhez vezetett.

Lényegében hasonló helyzetben van Zaire, ahol a polgárháború, a korrupció és a nem kielégítő gazdaságvezetés is súlyosbítja a helyzetet. Az infláció itt már idén 90 százalék fölé ugrik és a külföldi adósságok összege meghaladja a 3 milliárd dollárt. A vizsgált periódusra elkerülhetetlennek ítélik a gazdaságnövekedés csökkenését.

Rhodesia esetében a bruttó nemzeti össztermék zuhanása természetesen szoros kapcsolatban van a közelgő politikai összeomlással. Gyökeresen más politikai platformon a polgárháború ugyancsak súlyosan megterhelte az egyébként is fejletlen etiópiai gazdaságot. A lényeges gazdasági tényező itt a kávéárak esése, miután Etiópia exportbevételeinek 70 százaléka a kávé eladásából származik. Ehhez járult a szárazság, az árvizek és a pusztító sáskajárás.

A statisztikai összeállításban vizsgált országok közül még az olajban gazdag és szerény gazdaságnövekedést felmutató Nigéria is nehézségekkel küzd. Az iparosítást olyan rendkívül fejlett és tőkeintenzív technológia importjával igyekeztek megvalósítani, ami nem felel meg az ország tényleges gazdasági színvonalának és szükségleteinek. Ez a politika eltorzította az árstruktúrát. Alapvető fogyasztási cikkek hiányoznak, az infláció idén eléri a 60 százalékot, (a tavalyinak kétszeresét) jövőre pedig a 70 százalékot is megközelítheti. Mindehhez járul, hogy a nigériai olajjövedelmek is csökkentek (1977-ban és 1978-ban összesen 250 millió dollárral). Ennek következtében Nigériának előbb-utóbb felül kell vizsgálnia az olajjövedelmekre alapított fejlesztési stratégiáját.

A vizsgált országok közül a WEFA Kenya helyzetét tekinti a legszilárdabbnak. Ennek magyarázata az, hogy Kenya mezőgazdasági bázisa viszonylag széles. A kávéárak esése ellenére a jó kávétermés, párosulva a tea és más mezőgazdasági cikkek exportjával, viszonylag stabillá tette az ország nemzetközi pénzügyi helyzetét. Kenyához hasonlóan pozitívnak ítélik az Elefántcsontpart kilátásait, amely néhány év alatt a világ legnagyobb ananászexportőre és harmadik legnagyobb kakaó-, valamint kávéexportőre lett.

— ie —

ENERGIATAKARÉKOSSÁG

Távhőellátás a KGST-országokban

A kőolaj világpiaci árának ugrásszerű megnövekedése következtében az országok két vonatkozásban kényszerültek korábbi energiapolitikájuk felülvizsgálatára: fokozott erőfeszítéseket tesznek az olcsó szénhidrogének korszakában visszaszorult energiahordozók (mindenekelőtt a szén) kitermelésére; olyan műszaki megoldásokat szorgalmaznak, amelyek *a fajlagos energia-felhasználás csökkenését* eredményezik az energiatermelés, átalakítás, szállítás és felhasználás folyamatainál.

A kisnyomású gőzzel és forróvízzel ellátható hőigények területén a fenti célok a fűtőerőművekből történő távhőellátás útján valósíthatók meg legjobban. Ez ugyanis lehetővé teszi, hogy a hőellátást az olcsóbb tüzelőanyagokra alapozzák (szén, atomenergia, nehéz fűtőolaj). Emellett a fűtőerőműveket több tüzelőanyagfajta alternatív felhasználására is fel lehet készíteni, ami fokozza az ország energiagazdálkodásának rugalmasságát.

Hő- és villamosenergia

A fűtőerőművekből történő távhőellátás népgazdasági szinten tüzelőanyag-megtakarítást eredményez. A fűtőerőmű ugyanis a turbinákból távozó gőz hőtartalmát hasznosítja távfűtésre, a tisztán villamosenergia-termelésre létesített erőműben ezt a hőmennyiséget hasznosítás nélkül hűtővízzel vonják el az erőművi körfolyamatból. A kapcsolt energiatermelés körülbelül fele akkora tüzelőanyag-felhasználást igényel, mintha a hőt és a villamosenergiát külön rendszerben termelnék meg.

A *KGST-országok* a távfűtés energiagazdálkodási jelentőségét jóval az energiaválság előtt felismerték. A *Szovjetunióban* a távfűtés már a háború előtt is integráns része volt a városfejlesztési terveknek. A szocialista országokban a távfűtés az állami lakásépítési program megvalósítása során gyorsan fejlődött. A megoldási módokban azonban az egyes országok között — adottságaik függvényében — bizonyos eltérések is mutatkoztak.

Nyugat-Európában a távfűtésnek *Skandináviában* vannak a legrégibb hagyományai. A többi országban csak az elmúlt években került a távfűtés az érdeklődés előterébe. Az Egyesült Államokban a távfűtésnek nincs komoly múltja, de a kormány új energiapolitikájában már szerepet kap *a kapcsolt villamosenergia-termelés.*

A távfűtés és a hőszolgáltatással kapcsolt villamosenergia-termelés előnyei indították az Energia Világkonferencia nemzetközi végrehajtó bizottságát 1976-ban arra, hogy munkabizottságot hozzon létre a távfűtés és a kapcsolt energiatermelés világhelyzetének feldolgozására és a távlati lehetőségek felvázolására. A 9 ország — köztük Magyarország — szakértőiből összeállított bizottság másfél éves munka eredményeképpen ez év júliusában adta közre jelentését.

Összesen 24 ország adott információkat. A kapcsolt energiatermelés potenciális lehetőségeinek vizsgálatánál azonban a bizottság becsléssel meghatározta az egyéb országokban fűtőerőművek létesítésével elérhető energia-megtakarítási lehetőségeket is. A helyzetelemzés és a lehetőségek felmérése a városfűtés mellett kiterjed az alacsony hőfokszintű ipari hőigények fűtőerőművekből történő kielégítésére is.

NÉHÁNY KGST- ÉS NYUGAT-EURÓPAI ORSZÁG TÁVFŰTÉSRE VONATKOZÓ ADATAI

Ország	Távfűtő rendszerek száma	Távfűtő rendszerekből szolgáltatott összes hőigény (PJ/év)	Hőszolgáltatással kapcsolt villamosenergia termelés (GWh/év)
Szovjetunió	1700	4750	183 000
Lengyelország	260	750	10 200
Magyarország	279	99,2	2 170
Bulgária	38	90,5	7 380
Svédország	285	76,8	6 590
Hollandia	5	6,2	306

$1\ \mathrm{PJ} = 0{,}24 \cdot 10^{12}\ \mathrm{kcal}$

$1\ \mathrm{TW\,h} = 10^3\ \mathrm{GW\,h} = 10^9\ \mathrm{kwh}$

A táblázat néhány KGST-ország és — összehasonlításképpen — két nyugati ország — a távfűtésben gazdag tapasztalatokkal rendelkező Svédország és a távfűtást csak kis mértékben alkalmazó Hollandia — néhány jellegzetes adatát tartalmazza. Az egyes országok lélekszámát is figyelembevéve megállapítható, hogy *a Szovjetunió és Lengyelország élenjár a távfűtésben,* a másik két KGST-ország és Svédország között nincs lényegbevágó különbség, Hollandiában viszont a távfűtéssel szolgáltatott hő minimális.

A Szovjetunióban az összes hőigény 33 százalékát hőszolgáltató erőművekből elégítik ki. A városi hőigények 42 százalékát fedezik a fűtőerőművek.

A távfűtésben élenjárók

A kapcsolt üzemben termelt villamosenergia részesedése az országos villamosenergia-termelésben szintén a KGST-országokban és a skandináv országokban a legnagyobb. A távfűtésben élenjáró KGST-országok és a skandináv országok esetében a kapcsolt energiatermelés az ország összes villamosenergia-termeléséhez viszonyítva 10—20 százalék között változik, Hollandia esetében az 1 százalékot sem éri el.

A KGST-országokban a fűtőerőművek sok esetben szolgáltatnak hőt olyan kisebb ipari fogyasztóknak, amelyeknél a kapcsolt energiatermelést a hőigények kicsisége folytán nem lehet gazdaságosan megoldani. A nyugati országokban a fűtőerőművek általában csak városfűtésre épülnek, az ipari távhőellátás ritka, a nagyobb ipari üzemek azonban gyakran rendelkeznek saját hőerőművel és ebben kapcsolt energiatermelő berendezésekkel. A felmérés adatai szerint a legnagyobb fűtőturbina teljesítőképessége 250 MW.

A fűtőerőművek kihasználási óraszáma a KGST-országokban 4000—5000 h/év között változik, a nyugat-európai országokban általában ennél kisebb értékek fordulnak elő, ami egyes esetekben a klimatikus viszonyokból következik, részben abból adódik, hogy kisebb az ipari hőfogyasztás aránya. (Például Svédország.)

A fűtőerőművek tüzelőanyag-felhasználásában az egyes tüzelőanyagok részesedése országonként változó. Lengyelországban a tüzelőanyag-felhasználás 86,7 százaléka szén volt Magyarországon és a Szovjetunióban a szén részesedése 44,9 százalék, illetve 35,4 százalék. A KGST-országok közül az NDK-ban és Csehszlovákiában is jelentős a szén részesedése a fűtőerőművek tüzelőanyag-felhasználásában, ezzel szemben Romániában a távfűtő rendszerek túlnyomórészt szénhidrogénbázison üzemelnek.

Annak érdekében, hogy az olcsóbb tüzelőanyag arányát a hőszolgáltatásban fokozzák, mind a KGST-országokban, mind nyugaton olyan távhőszolgáltató rendszerek létrehozását tervezik, amelyekben nagy teljesítményű szén- és atomerőművek működnek. Ez a megoldás ugyan költséges hőtávvezeték rendszerek létrehozását teszi szükségessé, de a több országban elvégzett vizsgálatok szerint *a távolsági hőszállítás* bizonyos esetekben 50 km távolság esetén is gazdaságos lehet. Ez a megoldás a korszerű energiagazdálkodás mindkét célját — a tüzelőanyag-megtakarítást és a tüzelőanyag-struktúra kedvező befolyásolását — jól szolgálja és a környezetvédelem szempontjából is igen kedvező.

Fejlesztési tervek

A munkabizottság részben az összegyűjtött adatok, részben saját becslései alapján meghatározta a kapcsolt energiatermelés potenciális lehetőségeit az 1975. évi hőigények mellett. A kapcsolt energiatermelést a potenciális lehetőségekhez képest a Szovjetuniót leszámítva csak kis mértékben alkalmazzák. A vizsgálatok szerint világviszonylatban 1975-ben az összes villamosenergia körülbelül 7 százalékát termelték kapcsolt üzemben.

A távfűtés fokozottan előtérbe kerül a házgyári lakótelepek esetében, mivel itt épületszerkezeti okokból a központos hőellátás alapkövetelmény. Ez az építkezési mód a KGST-országokban a városfejlesztési programok alapvető eleme, ezért a kapcsolt energiatermelés lehetőségei jelentősen növekednek. A legtöbb KGST-ország ezzel összhangban alakítja ki erőműépítési programját. Így például a Szovjetunióban a jövőben a hőigények 40 százalékát fűtőerőművekből kívánják kielégíteni. Lényeges szerepet szánnak a fűtőerőműveknek a többi KGST-országban is. Az NDK-ban, Bulgáriában és Lengyelországban nagyteljesítményű széntüzelésű fűtőerőműveket terveznek. Csehszlovákiában pedig az atomerőművekből történő hőellátást szorgalmazzák. Sok nagyváros hőellátására a szén- és atomenergia bázisú távolsági hőszállítás alkalmazását tervezik (Stockholm, Prága, Helsinki, Nyugat-Berlin, Pozsony, Mannheim stb.), de ezzel kapcsolatos döntés még nem született.

Egyes nyugati országokban (elsősorban Angliában és Franciaországban) ezzel szemben ma még nem tekintik gazdaságosnak a fűtőerőműves hőellátás széles körű alkalmazását. Ennek részben a sajátos éghajlati viszonyok, a szénhidrogének átmeneti bősége és az eltérő városfejlesztési koncepciókból adódó kis hőigénysűrűség az oka.

Halzl József

HÉT NAP A VILÁGGAZDASÁGBAN

Afrika élelmiszerhelyzete

Az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete (FAO) 10. regionális tanácskozásának résztvevői az afrikai országok mezőgazdasági termésátlagainak növeléséről tanácskoztak a tanzániai Arushában. A FAO-nak a konferencia számára készített jelentése megállapítja: az afrikai kontinensen az élelmiszerhelyzet rosszabb, mint a világ többi részén, a mezőgazdasági termelés képtelen eleget tenni a növekvő lakosság igényeinek. A helyzetet a gyakori természeti csapások — aszályok, árvizek, sáskajárások — súlyosbítják.

A tanácskozás résztvevői rámutattak: a probléma megoldása agrárreformok végrehajtását, társadalmi átalakításokat követel az afrikai falvakban, valamint a földművelés új módszereinek bevezetését. A résztvevők az országok közötti mezőgazdasági együttműködés mellett foglaltak állást, különösen a kártevők és növényi betegségek elleni harcban. Határozatot hoztak a mezőgazdasági kérdésekkel foglalkozó afrikai regionális központ létrehozásáról, tanzániai székhellyel.

Szaúd-arábiai tőke a Montedisonnak

Szaúd-arábiai magántőke-beruházók több milliárd dollárt ruháznak be a pénzügyi gondokkal küzdő hatalmas olasz vegyipari vállalatba, a Montedisonba. A szaúdiak 10 százalékos részesedéssel Olaszország egyik legrégibb és legnagyobb — jelenleg azonban 2,6 milliárd dolláros adóssággal küzdő — vállalatának lesznek a fő részvényesei.

Új jugoszláv timföldgyár

Felavatták a szovjet hitellel épült „biracsi” timföldgyárat. Itt évente 1,6 millió tonna bauxitból 600 ezer tonna timföldet állítanak elő. Az új üzem folyamatos termeléséhez a nyersanyagot vlaszenicei bauxitbánya szolgáltatja majd, ahol az ásványi kincsek tartalékát — a feltárt készletek alapján — 100 millió tonnára becsülik.

Európa második legnagyobb timföldgyárát rekordidő alatt, mindössze három év alatt építették fel. A gépeit és berendezéseit kölcsönegyezmény alapján a Szovjetunió szállította. Munkálatok során 3,5 millió köbméter földet és követ mozgattak meg, 15 ezer tonna vasszerkezetet használtak fel. A gépek és berendezések teljes súlya meghaladja az 50 ezer tonnát.

A szovjet kölcsönt Jugoszlávia az új létesítmény termékével fizeti vissza: a következő 10 év alatt több mint 5 millió tonna timföldet szállít a Szovjetunióba.

A timföldgyár avatóünnepségén részt vett a szovjet kormány küldöttsége *Ivan Arhipov* miniszterhelyettes vezetésével, aki hangoztatta, hagy a karakaji beruházás a szovjet—jugoszláv együttműködés egyik legjelentősebb eredménye.

A „biracsi” gyár üzembe helyezését — mondotta a szovjet kormány elnökhelyettese — további ipari létesítmények hasonló építése követi, amelyek közül kiemelkedik a zenicai és a szemendriai kombinát bővítése, illetve építése.

PERISZKÓP

A kutatás és a termékszerkezet átalakítása

A termékszerkezet átalakítása világszerte napirenden szerepel. Annak példájaként, hogy a termékszerkezet milyen szoros kapcsolatban van a kutatómunkával, és hogy a korszerű nagyvállalatok milyen lehetőségekkel rendelkeznek az élen maradáshoz, érdemes megismerkedni az egyik legrégibb német vegyi üzem — a Hoechst — kialakításával és mai helyzetével. Ezt az üzemet 1863-ban alapították. Állománya akkor öt munkásból, egy könyvelőből és egy vegyészből állott. Termékük két olyan festékanyag volt, amely a forgalomban levő termékek utánzásával készült. Az alapítást követő egy esztendőn belül azonban már önálló találmányuk volt.

A kisvállalatból napjainkra mintegy 35 000 embert foglalkoztató kombinát lett. A létszámból 2250 fő a természettudományos képesítésű munkatárs. Jórészt a kutatóknak tulajdonítható, hogy több mint 100 éves fennállása alatt a gyár mindig az elsők közé tartozott.

A Hoechst összforgalmából 20 százalék azokra a termékekre esik, amelyek az előző 5 év kutató és fejlesztő munkájának eredményei.

Gondoskodnak arról, hogy a kutatás eredményeit felhasználó részlegek és a kutatás között szoros legyen az együttműködés. Nagy erőfeszítést tesznek annak érdekében, hogy az egyetemekkel, a kapcsolódó kutatási intézményekkel és az egyéb vegyipari vállalatokkal mind belföldön, mind külföldön együttműködjenek.

A hozzávetőlegesen 80 ezer kötetes műszaki könyvtárban a szükséges folyóiratok is rendelkezésre állnak. A műszaki irodalmi főosztály fontos szolgáltató részleg. Minden megoldást felhasználnak arra, hogy a szükséges irodalom, szabadalom a lehető legrövidebb idő alatt a kutatógárda rendelkezésére álljon. Kialakították a vegyészeti irodalom olyan rendszerét, amely a „családfaszerűen felépített kutatás” elvén alapul.

A műszaki-tudományos igazgatóság megtárgyalja a kutatással összefüggő valamennyi kérdést. A részlegek kutatási eredményeiről a hathetenként tartott üléseken számolnak be. Itt a szükséges döntések is megszületnek. A haladás irányait és a bonyolultabb problémákat kerekasztal-megbeszéléseken tisztázzák.

A kutatási részlegek között horizontális kapcsolat van. Egyetlen modern kutatólaboratórium sem lenne ugyanis képes arra, hogy a fejlesztési és műszaki szolgáltató — a gyógyszeriparban farmakológiai és toxikológiai — laboratóriumok támogatása nélkül eladható termékeket fejlesszen ki.

A problémák univerzális megközelítésére képes tudósok a szabadalmaztatással összefüggő minden fontos megbeszélésen részt vesznek. A fejlesztés és a műszaki szolgáltatások fontos feladatai közé tartozik ugyanis az, hogy a kutatási eredményekből kiválasszák azokat, amelyek leginkább alkalmasak az új termékek kifejlesztésére. Ilyenkor azt is értékelik, hogy a termék nagy mennyiségben, gazdaságosan termelhető-e?

Nagy anyagi ráfordítással felépítették az új kutatóközpontot, amelyben a laboratóriumot és a kísérleti üzemeket helyezték el. A központi épületben található az előadóterem, a könyvtár, az olvasó, a szabadalmi részleg, a dokumentáció stb. Hatterscheimben, saját gazdaságukban végzik a nagyobb volumenű növényvédelmi kísérleteket és tesztelik a növényvédelmi szereket.

A háromemeletes laboratóriumi blokkban 63 laboratóriumi egység van, mindegyik alapterülete 110 négyzetméter. A főlaboratóriumhoz — fedett átjárón keresztül — egy háromemeletes kísérleti üzem laboratóriuma kapcsolódik. A kísérleti üzem laboratóriumának alapjait úgy készítették, hogy szükség esetén az épület továbbépíthető legyen.

Általában minden vegyésznek van egy felső képesítésű kiszolgáló laboránsa. A laboratóriumok mellett iroda van, ahol a vegyészek írásos munkáikat végzik. A kutatás sikerére utal a szabadalmak száma. Ez az NSZK-ban 500-ra, külföldön pedig 2000—2500-ra tehető. A gyár által kibocsátott új termékek száma évente 200 körüli.

A szakemberek napjainkban annak megoldására összpontosítják figyelmüket, hogy a kis- és középvállalatok is megfelelő kutatási-fejlesztési lehetőségekkel rendelkezzenek. Keresik a dokumentáció és a tanácsadás koordinált megoldási módjait. Jelenleg — még a konkurrensek között is — számos közös kutatási objektum létesül. Rendszerint nemzeti vagy nemzetközi kartell-szerű egyezményekről van szó. Arra is van példa, hogy a közös kutatási program alapján a termelés struktúráját is egyeztetik. Ez még jelentősebb, mert növeli a kutatási potenciált.

Egyes formák nemzetközi információs monopóliumba csapnak át. Ilyen a Münchenben székelő „Interpharm”. Ebben a vállalkozásban 16 kapitalista ország 16 társasága tömörült. Ezen keresztül — közös dokumentáció és tapasztalatcsere révén — koordinálják a termelést. Finanszírozása az értékesítés nagyságától függően történik.

A Nemzetközi Kémiai Dokumentációs Társaság 1967-ben alakult Frankfurtban. Fő feladata az, hogy elektronikus adatfeldolgozás segítségével folyamatosan értékelje a kémiai szakirodalmat. Mindez csökkenti a párhuzamos munkákat, s meggyorsítja a rendelkezésre álló ismeretek alkalmazását.

Dr. Kéri József

Az aukciók konjunktúrája

A tőkés világgazdaságban általánosan megfigyelhető lassú növekedés — egyes jelentősebb iparágakban egyenesen stagnálás — úgy látszik, nem vonatkozik a műkereskedelemre. Az aukciók üzletága — e téren az angol cégek dominálnak — az 1977—78-as szezonban 280 millió fontos forgalmat bonyolított le Londonban, ez mintegy huszonnyolcszorosa a tíz évvel ezelőtti értéknek. E szám négy vállalat tevékenységét tükrözi. A legjelentősebb közülük, a Sotheby's, 162 millió fontos forgalmat regisztrált, ez a megelőző szezonhoz képest 31 százalékos emelkedés. A Christie's növekedése még nagyobb, 34 százalékos volt, a Bonhams-é 11, míg a Phillips 24 milliós forgalommal érte el a rekordot.

Az ágazat jelenlegi — és a jelek szerint folytatódó — konjunktúrája az általános gazdasági helyzetet, a befektetők bizonytalanságát és a pénzzel szembeni bizalmatlanságot tükrözi. Úgy tűnik, hogy sokan éppen műkincsek és drágakövek vételével akarják tőkéjük reálértékét biztosítani, vagy éppen növelni. Más befektetésekkel szemben a műkincs további előnyöket is élvez: a legtöbb tőkés országban az ilyen vásárlást, gyűjtemények alapítását adókedvezménnyel is bátorítják.

A piacon tehát a kereslet meghaladja a kínálatot, ezt mutatják az aukciókon elért egyre emelkedő árak is. Tükrözi azonban ezt a képet a cégek által nyújtott szolgáltatásért fizetendő díjazás nagysága és szerkezete is. Korábban általában az eladó fizetett helyenként igen magas jutalékot, jelenleg viszont az eladónak mindössze 10 százalékos, sőt nagy gyűjtemények esetében ennél alacsonyabb tarifát számítanak, miközben a vevő a Sotheby's és Christie's cégnél a vételáron felül még 10 százalék jutalékot is köteles fizetni. Ez a díjstruktúra azt mutatja, hogy napjainkban nem annyira eladni nehéz, hanem az igazán értékes műtárgyakat, kollekciókat megszerezni.

Érdekes vonása a műkincs-kereskedelemnek, hogy a domináló vállalatok kiépítették világméretű hálózatukat. Az aukciók természetesen korábban sem maradtak nemzeti keretekben, a Londonban eladott tárgyak 30—40 százaléka külföldi eredetű volt, és a megvásárolt műkincsek mintegy 60 százaléka is külföldre távozott. A múlt szezonban azonban a Sotheby's eladásainak csaknem fele nem Angliából származott. Egyedül az Egyesült Államokban 61 millió fontos forgalmat realizált a cég, miközben a konkurrens Christie's svájci, holland, ausztrál, olasz és amerikai értékesítése is megduplázódott.

A műkereskedelemben meghatározó szerepet játszó cégek korábban családi tulajdonban voltak, ma már azonban a két legnagyobb közülük részvénytársaság, mely nyereségéből osztalékot fizet. (A másik kettő, a Bonhams és a Philips jelzések szerint hamarosan követi példájukat.) A profitmotívum magyarázza, hogy egyre gyakrabban vásárolnak fel egész kollekciókat, melyeket aztán esetenként 100 százalékos profittal darabonként dobnak piacra.

G. Gy.—Sz. P.

Értesítjük tisztelt vevőinket, hogy

VÁLLALATUNK
ÖSSZES
TELEPHELYÉN
NOVEMBER 1-TŐL 15-IG
LELTÁROZUNK

A leltározás idején az ügyfélfogadás
és az árukiadás szünetel.

Kérjük vevőinket, hogy
a leltározás ideje alatt szükséges
anyagokat idejében szerezzék be
és szíveskedjenek a leltározás kezdetéig
az el nem szállított áruikat átvenni.

A leltározás után továbbra is
rendelkezésükre állunk.

ÉPTEK
ÉPÍTŐIPARI TERMELŐESZKÖZKERESKEDELMI VÁLLALAT
1389 Budapest Pf.: 120 • Telex: 22-5724

Híradástechnikai és műszeripari termékekhez
rajz alapján,
0,1–2 mm huzalátmérő tartományban
húzó, nyomó és torziós rugók
gyártását vállaljuk
rövid határidőre, korszerű automata gépen.
Kívánságra hőkezelést is végzünk.
„Puskás Tivadar” Műszer- és Gépipari Szövetkezet
Budapest, pf.: 62. — 1388.
Telefon: 338—540.

KERESÜNK
BUDAPEST
TERÜLETÉN
számítógépes
adatfeldolgozó
gépteremnek
alkalmas, 100–150 m²
alapterületű,
SZÁRAZ
HELYISÉGET

Az ajánlatokat
a 429–760-as
telefonszámra kérjük.
(Gépi Adatfeldolgozó
Osztály).

ELADÓ
KÖZÜLETEKNEK
két Marabu MO–IX. típusú
olajtüzelésű kazán

Összesen 44 tag, 31 m² fűtőfelület
kazánonként, olajégővel
és összes tartozékokkal,
üzemképes állapotban
(jelenleg szét van szedve).
Megtekinthető:
MTA Biokémiai Intézet
Budapest XI., Karolina út 29.
Telefon: 666–850.

MEGVÉTELRE
FELAJÁNLUNK
NYSA 521-ES TÍPUSÚ
MIKROBUSZT ÉS
IKARUS 31-ES TÍPUSÚ
AUTÓBUSZT
Érdeklődni lehet:
Orosháza és Vidéke ÁFÉSZ
Orosháza, Katona utca 5.

Megvételre keresünk
AZ I–XIV. KERÜLETEK
TERÜLETÉN,
JÓL MEGKÖZELÍTHETŐ
HELYEN,
500 M² ALAPTERÜLETŰ,
JÓL TAGOLT, KÉSZ
irodahelyiséget
VAGY IRODAHELYISÉGGÉ
KIALAKÍTHATÓ ÉPÜLETET.

Esetleg ilyen célú
tervezett vagy már
megkezdett
építkezéshez
csatlakozunk.
A válaszokat
„Irodahelyiség 781”
jeligére
a Felszabadulás téri
hirdetőbe kérjük.

MEGVÉTELRE
KERESÜNK
legalább 12 mm
vastagságig
és 2000 mm
vágási hosszig
LEMEZVÁGÓ
OLLÓT

Bármilyen típusú
táblalemez-olló lehet,
használható állapotban.
Az ajánlatokat
a következő címre kérjük:
„Egyetértés” MGTSZ,
Csabrendek, 8474
Ügyintéző: Amberg Lajos
gépesítési főmérnök.

MEGVÉTELRE KERESÜNK
100 TONNA 25x25x3 MM-ES T-ACÉLT,
100 DB 40 WATTOS, 220 V-OS
POR- ÉS PÁRAMENTES FÉNYCSŐARMATÚRÁT,
150 DB 40 WATTOS, 220 V-OS, 13–24–85 CIKKSZÁMÚ
FÉNYCSŐARMATÚRÁT
Címünk: Mezőgazdasági Kombinát,
Környe 2851.
Telex: 27255.
Telefon: Környe 1. vagy 26.
Ügyintéző: Kisari Károly, Pokó Ferenc.

Megvételre felajánlunk
két jó állapotban levő
ASCOTA 071/4 típusú könyvelőgépet
valamint
egy EMCO-Star típusú
kombinált faipari gépet
(egyéves)
Érdeklődni lehet: MOBIL Vállalat
Beruházási Osztály
Telefon: 126–406,124–745
Ügyintéző: Barabás Gabriella
MOBIL

Értesítjük tisztelt ügyfeleinket, hogy
A PIÉRT
KERESKEDELMI VÁLLALAT KÖZPONTJA
(Budapest VII., Landler Jenő u. 23.)
felújítási munkák miatt, október 9-től
IDEIGLENESEN ELKÖLTÖZÖTT
ÚJ CÍMEINK ÉS TELEFONSZÁMAINK:
Budapest V., Szent István tér 4.
Vezérigazgató 172–558.
Kereskedelmi igazgató 173–133.
Kereskedelmi főoszt. vez. 172–075.
Jogi osztály 172–075.
Budapest V., Kálmán Imre u. 27.
Beszerzési osztály 128–627 és 117–484.
Budapest VII., Landler Jenő u. 16.
Ellenőrzési osztály 225–067.
Igazgatási csoport 225–067.
Személyzeti osztály 225–067.
Budapest V., Aulich u. 5.
Értékesítési osztály, Árosztály,
Közgazdasági osztály 126–013, 126–014, 126–015.
Szállítási osztály 328–539.
Postacímünk változatlan:
Budapest 70. Postafiók: 90. 1953.
PIÉRT

Sürgősen
megvételre
keresünk
egy komplett
gémet
K–64 MAZ típusú
autódaruhoz,
használt vagy új
állapotban.
Vegyesipari Szövetkezet
Jászalsószentgyörgy,
Micsurin u. 1.
Telefon: 2.
Ügyintéző: Bali Lajos.

A Fővárosi Műanyagipari Vállalat
FELVÉTELRE KERES
ipari gyakorlattal rendelkező
FŐKÖNYVELŐT ÉS
SZÁMVITELI-PÉNZÜGYI
FŐOSZTÁLYVEZETŐT
Jelentkezés: Budapest XIII., Szabolcs u. 29.
Telefon: 298–726, személyzeti osztály.

Vállalat részére
átadó
Budapest belterületén 233 m²
alapterületű – pincézett, földszinti
épülettel ellátott –
telek
valamint egy 115 m² alapterületű
pincehelyiség
Érdeklődni lehet
telefonon:
573–366, 5-ös mellék,
vagy 473–537.
Munkanapokon
7 órától 15.30-ig.

A Medimpex külpiaci szervezete

A külgazdasági egyensúly helyreállítása sok tekintetben új igényeket támaszt a piaci munkával szemben is. A versenyképesség döntő elemei: a termékek korszerűsége, minősége, a szállítások pontossága, az igényekre való gyors reagálás stb.; ezek olyan követelmények, amelyeket elsősorban a termelőknek kell teljesíteniök. A külkereskedelmi vállalatok külpiaci tevékenységének, egy-egy vállalat külpiaci szervezete fejlettségének azonban ugyancsak tevőleges része van a magyar export versenyképességében, gazdaságosságában.

A magyar gyógyszeripar részvétele a nemzetközi munkamegosztásban jelentős, a gyógyszeripar össztermelésének körülbelül 70 százalékát külföldön értékesíti. A teljes magyar exportból a gyógyszeripar mintegy 4 százalékkal részesedik. 1977-ben a szocialista országokba mintegy 160 millió rubel, a nem szocialista országokba pedig körülbelül 100 millió dollár értékben exportált az iparág. Magyarország a világ gyógyszerexportőrei között a 7—8., az egy főre jutó gyógyszerkivitelt tekintve pedig Svájc után a 2. helyen áll.

Vállalati irodák

Az export áru- és piacmegoszlásából az tűnik ki, hogy az európai fejlett országokba, továbbá Japánba, Észak- és Dél-Amerikába elsősorban hatóanyagokat exportál a Medimpex. Egyrészt azért, mert ezek az országok fejlett gyógyszeriparral rendelkeznek, egyes országokban pedig tiltják a kiszerelt gyógyszerek bevitelét. Másrészt az a piaci munka, amelyet egy-egy gyógyszer bevezetése, az orvosokkal való megismertetése, a hosszú költséges törzskönyveztetés, a detailman hálózat kiépítése és fenntartása, a rendszeres orvos és gyógyszerész látogatások a Medimpex jelenlegi anyagi lehetőségeit meghaladó ráfordításokat igényelnének.

A szocialista országokba irányuló export jelentős részét a kiszerelt gyógyszerkészítmények alkotják. A szocialista országokból származó importban ugyancsak a kiszerelt gyógyszer szerepel nagyobb aránnyal, míg a tőkés importban az intermedierek és az alapanyagok.

A Medimpex külpiaci szervezetének fontos elemeit alkotják a Szovjetunióban, Csehszlovákiában, Bulgáriában, Lengyelországban, NDK-ban, Bangladesben, Jamaikában, Egyiptomban, Szíriában, Irakban és Algériában létesített tudományos irodák. Ez a kiterjedt irodahálózat a forgalmazásra kerülő gyógyszerek propagálását végzi.

A vállalati irodákban dolgozó kiküldöttek folyamatos jelenlétüket, s kapcsolataikat hasznosítva, igyekeznek érzékelni a piaci igényeket, az áruk és a Medimpex külső piaci megítélését. A vállalati irodák lehetőséget nyújtanak a konkurrens vállalatok tevékenységének elemzésére, az üzletkötésekhez szükséges személyes kapcsolatok megteremtésére, a műszaki problémák opratív megoldására, az ügynöki hálózat és a vállalati utazások célszerű átcsoportosítására is. Azt, hogy irodát a piac „megdolgozásának” időszakában, vagy az üzletek periódusában célszerű-e létesíteni, mindig az adott körülmények döntik el.

Általánosságban elmondható, hogy a magyar vállalati irodák létesítésével párhuzamosan az ügynöki munka részben csökken, részben rendezettebbé válik. Mexikóban 1972-ben alapított a Medimpex vállalati irodát, ezt követően az iroda közreműködésével exportál. Az eredményességet mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a Mexikóba irányuló gyógyszerforgalom 1972-höz képest 26-szorosára nőtt. Néhány fejlődő országban azonban előírják ügynök közbeiktatását a behozatali ügyleteknél.

A Medimpex exportforgalmának 60 százaléka olyan országokba irányul, amelyekben saját piaci szervezete van. A vállalat rendszeresen szervez önálló kiállításokat, előadásokat, szimpozionokat, a nemzetközi orvosi rendezvényeken előadókkal képviselteti magát. Minden évben önálló tudományos propagandatervet készítenek.

Termelő és értékesítő vegyesvállalatok

A Medimpexnek külföldön termelő és értékesítő vegyesvállalatai is vannak. A saját, illetve e vegyes tulajdonú vállalatok alapításának indítékai eltérőek lehetnek. Például közös vállalat létesítése lehet a legjobb módszer egy adott piacon a már meglevő pozíciók erősítésére, szintentartására, vagy éppen új piacok szerzésének lehetőségeit teremtheti meg. Gyakori, hogy hatósági rendelkezések tiltják egyes készáruk bevitelét, vagy magas vámtarifákkal védik a hazai ipart, ilyenkor a közös vállalat formájában működő termelő, vagy kiszerelő üzem áthidalja az adminisztratív akadályokat, sőt, kedvező esetben mint „hazai munkalehetőséget teremtő ipar”, élvezheti az adott ország hatóságainak támogatását is.

A Medimpex esetében ezek a mozzanatok fontos szerepet játszanak külföldi vállalatainak alapításakor. Nigériában és Indiában több éve működtet vegyes vállalatot, s újabbak létesítését készíti elő Pakisztánban, Iránban, Venezuelában, Panamában; Indiában pedig már a másodikat tervezik.

A nigériai *Imarsel Chemical Company Ltd.* vegyes vállalat biztosítja Nigériában az ésszerűen bevezetett és az orvosok által igényelt magyar termékek piacon maradását. A Medimpex tulajdonosi részesedése 40 százalék. Tevékenységi köre kész gyógyszerek és hatóanyagok importja Magyarországról és néhány más országból, a kész gyógyszerek kiszerelése, nigériai értékesítése.

Az Indiába gyógyszert exportáló cégek között a Medimpex a harmadik helyen áll. A Themis Cemical Ltd.-ben a Medimpex részesedése 25,4 százalék. Részben Magyarországról importált intermedierekből és hatóanyagokból magyar licenc alapján gyógyszereket gyárt és hoz forgalomba.

A külföldi magyar vállalkozásoknak idegen környezetben és nem csupán hazai döntések alapján kell működniük, alkalmazkodniuk kell a helyi mechanizmushoz. Ezeket a tapasztalatokat az egyéb ügyleteknél is jól lehet kamatoztatni. Ilyen formán a külföldön működő magyar vállalatok bizonyos „adaptációs funkciót” is betöltenek.

Követve az igényeket

A külföldön működő magyar tulajdonú, illetve vegyes vállalatok főként kereskedelmi vállalkozások. Ilyen kereskedelmi tevékenységet folytató képviseleti vegyes vállalatai vannak a Medimpexnek az NSZK-ban, Ausztriában és az USA-ban, alakulóban van Franciaországban, Spanyolországban és Angliában. Az NSZK-ban működő *Pharma Haupt Export GmbH* és az USA-beli Medimpex *Northamerica Inc.* 100 százalékban magyar tulajdon, s az ügynöki, üzletszerzői feladatok ellátásán kívül a gyógyszeripari kapcsolatok fejlesztésével foglalkoznak.

A Medimpex vegyes, illetve saját tulajdonú külföldi vállalatainak a forgalma 1977-ben 20 millió dollár volt, ez a tőkés relációjú forgalom körülbelül 20 százaléka.

A Medimpex elsődleges célja a saját és vegyes vállalatok alapításával az export növelése. Noha manapság „divat” vegyesvállalatot alapítani, mégsem lehet a piaci szervezeti formákat rangsorba állítani, s a vegyesvállalatot a „legfejlettebbnek” minősíteni. Mindig a konkrét adottságoknak, a szóbanforgó piac igényeinek leginkább megfelelő forma kiválasztása a sikeres működés alapvető feltétele.

Földvári Vera

A márka felértékelése

A nyugatnémet márkát 1978. október 15-én az Európai Gazdasági Közösség „valutáris kígyóján” belül átlagosan 3 százalékkal felemelték. E lépés nem okozott meglepetést a gazdasági szakértőknek, mert a márka hónapok óta minden szempontból felértékelés-éretté vált. A Bundesbank devizakészletei, a gyengülő valuták felvásárlási kényszere miatt október első hetében elérte a 93 milliárd márkát, durván számítva 50 milliárd dollárt, ami rekordszint. Az NSZK-ban a gazdasági megélénkülés jelei mutatkoznak, a nemzetközi pénzügyekben pedig ma már jelentős a márka iránti kincsképzési igény is.

Inflációs nyomás

A valutáris kígyón belül a tagállamok együttesen lebegtetik valutájukat. Ez a mechanizmus csak akkor működik feszültségmentesen, ha a résztvevő országok konjunkturális helyzete nagyjából azonos. A jelenlegi feltételek között a márka a többi, a kígyóban résztvevő országok valutájához viszonyítva alulértékeltté vált, s ennek következtében a jegybankokra nagy nyomás nehezedett. Ezért következett be a márka differenciált felértékelése: a hollandi forinthoz, a belga frankhoz és a luxemburgi frankhoz viszonyítva 2 százalékkal, a dán és norvég koronához viszonyítva 4 százalékkal értékelték fel a nyugatnémet valutát.

Az EGK hivatalos értékelése szerint a márka felérétkelése jelentős lépés az évek óta vajudó európai monetáris rendszer megteremtése útján. Ez a nézet erőteljesen megkérdőjelezhető. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a tervezett monetáris rendszer megvalósításának nem az a legfőbb akadálya, hogy a jelenlegi árfolyamszintek nem reálisak, hanem az, hogy ellentét alakult ki a Közös Piac országai között abban, hogy milyen árfolyam-mechanizmus tudja a legjobban szolgálni az európai monetáris rendszer követelményeit. A valutakígyóhoz csatlakozott országok — elsősorban az NSZK — úgy vélik, hogy e rendszer kiszélesítése jelenti a jövő útját. Ezzel szemben a francia, az angol és az olasz álláspont azt vallja, hogy az európai valutáris rendszer nem a valutáris kígyó kiszélesítésével, hanem az európai elszámolási egység alapján a „valutakosár” szerint működő árfolyam-változtatásokkal valósítható meg. E mögött a márka hegemóniájára való törekvés elleni védekezés húzódik meg.

Nemzetközi és hazai hatások

Bár a márka felértékelése a valutakígyó „belügye” mégis a nemzetközi pénzügyi szakvélemény több oldalról értékeli annak várható hatását.

Elléggé elterjedt az a vélemény, hogy a márka 3 százalékos felértékelése nem kielégítő és ezért továbbra is a nyugatnémet valuta a nemzetközi spekuláció középpontjában marad. Az NSZK gazdasági vezetői több szempontból tartanak a márka további felértékelődésétől, mert az intervenciós valutavásárlások végső soron a belföldi pénzforgalmat duzzasztják. Becslések szerint 1978 végére a forgalomban lévő pénztömeg növekedése a tervezett 8 százalék helyett 11 százalék lesz s ez jelentős inflációs nyomás forrása.

A dollár a márka felértékelésének hírére, a Carter féle energiaprogram kongresszusi elfogadására, a közel-keleti különbéke-tárgyalásokra, az OPEC-en belül éleződő ellentétekre való tekintettel tiszavirágéletűen megerősödött. A hét végén azonban már tovább folytatódott a dollár gyengülése. Az események azt igazolják, hogy az USA nyomása a márka-felértékelést követően a nemzetközi elég eredményes, s úgy tűnik, hogy az NSZK ma már valutáris kérdésekben kevésbé kész engedményekre mint korábban.

Japánban attól tartanak, hogy a márka-felértékelést követően a nemzetközi spekuláció a jent veszi célba és fenyegető dollárbeáramlás várható. Ez növeli Japán inflációs gondjait, s befolyásolhatja exportlehetőségeit is.

A francia, az angol és a valutáris kígyón kívül álló skandináv államok flegmatikusan fogadták a márka felérétkelésének hírét. Ennek valószínű oka, hogy a valutapiacon ezeknek a valutáknak jegyzése változatlan maradt.

Ausztriában a márka felértékelésének hírére azonnal egy százalékkal leértékelték a schillinget. Ez azt mutatja, hogy az osztrák valutapolitika következetesen hű maradt a több év óta folytatott márkához igazodó koncepciójához.

A magyar népgazdaságot is érintik a márka árfolyamjegyzésében bekövetkező változások. A márka hivatalos és piaci felértékelése, figyelembe véve külkereskedelmi mérlegünknek az NSZK-val szemben fennálló jelentős passzívumát, számunkra bizonyos veszteségek forrását jelenti.

A felértékelés az NSZK-ba irányuló exportunk növelésére csak csekély lehetőséget kínál, mert a két ország közötti kereskedelmi forgalom hosszú lejáratú vállalati szerződéseken nyugszik és így az átterelődés lehetősége korlátozott. A márka felértékelése ezért bizonyos szerény mértékű szívóhatást bizonyára gyakorol kivitelünkre, mert forintban kifejezetten export árszínvonalunk vállalatainkat ilyen irányba ösztönözhetik.

Külkereskedelmi szakemberek véleménye szerint azonban az árfolyamváltozásokra termelő vállalataink ma még nem elég érzékenyen reagálnak, mert 2—3 százalékos árfolyammódosulás az átfutási idő hosszúsága, s a viszonylag „kényelmes” gazdálkodás feltételei között számukra közömbösnek tűnik.

W. I.

VILÁGGAZDASÁGI
***** KISLEXIKON

Az Egyetemes Postaegyesület

1874. október 9-én alakult meg az egyik legrégibb nemzetközi együttműködési szervezet az UNION POSTALE UNIVERSELLE (UPU) — magyarul: Egyetemes Postaegyesület.

Az első nemzetközi postaszerződés tervezetét Heinrich Stephan az akkori német posta egyik vezető tisztviselője dolgozta ki. A megalakulása óta jól működő Német—Osztrák Postaegyesület mintájára a világot átfogó postaegyesület létrehozását javasolta. Elképzelése megnyerte a német kormány tetszését, amely indítványozta, hogy a svájci kormány 1874. szeptember 15-re Bernben postai értekezletet hívjon össze.

A berni értekezlet, amelyet utólag kongresszusnak minősítettek a Stephan által benyújtott szerződés tervezet alapján 22 ország köztük Magyarország részvételével, alig három hét alatt létrehozta az első Általános Postaegyesületet, és az első nemzetközi postaszerződést, amelyet a küldöttek *1874. október 9-én* írtak alá. (Ezt a napot tekintik a későbbi Egyetemes Postaegyesületre változtatott szervezet alapítási időpontjának és ezt a 22 országot tekintik ma alapító tagnak.) A berni szerződés 1875. július 1-én lépett törvénybe. Utólag számos ország jelentette be csatlakozását a szerződéshez. Az egyesületi tagságot az alapokmány értelmében azok az ország szerezhetik meg, amelyek az ENSZ-nek tagjai, vagy amelyek a ⅔-os szavazattöbbséggel megkapják anélkül, hogy ENSZ-tagsággal rendelkeznének. Jeleneleg az Egyetemes Postaegyesületnek 159 tagországa van.

Az Egyetemes Postaegyesület legfőbb szerve az 5 évenként megtartott Postakongresszus, amely kormány meghatalmazottak értekezlete és az egyesület parlamentjének tekinthető. Feladata az előző kongresszusokon elfogadott okiratok felülvizsgálata és szükség esetén módosítása. Az érvényben levő rendelkezések (jogszabályok) megváltoztatására és új rendelkezések hozatalára kizárólagosan a kongresszus jogosult.

Az egyesület nagyon fontos szerve a Végrehajtó Tanács, amely a két kongresszus között biztosítja az Egyesület munkájának folyamatosságát. A Végrehajtó Tanács jelenleg egy elnökből és 39 tagból áll. A tagokat a kongresszuson választják meg az arányos földrajzi eloszlásnak megfelelően. Évenként tartja ülését, amelyre valamennyi tagországot meghívják.

Az Egyesület másik fontos szerve a Postai Tanulmányozó Tanács, melynek jelenleg 35 megválasztott tagországa van. Megbízása a két kongresszus közötti időre terjed ki. Feladata a legfontosabb műszaki, forgalmi, gazdasági és szakmai problémák, együttműködési kérdések tanulmányozása, értékelése, tájékoztatók és ajánlások kidolgozása.

Az Egyetemes Postaegyesületnek 1874. óta Bernben állandó irodája van, a Nemzetközi Iroda. A postaigazgatások részére összekötő, felvilágosító és tanácsadó szervként működik vezérigazgatói irányítással és a svájci kormány felügyelete alatt.

Magyarország a Postaegyesület alapító tagjai közé tartozik és postaigazgatásunk az első posta kongresszus óta résztvett valamennyi kongresszuson és jelentősebb nemzetközi értekezleten. A II. Világháború utáni kongresszusokon a többi szocialista, illetve baráti országgal együtt harcoltunk az egyetemesség helyreállításáért és az egyesületből kizárt országok tagsági jogainak érvényesítéséért.

Tevékenyen közreműködtünk a postaforgalmi, légipostai és nyelvhasználati kérdésekkel foglalkozó bizottságok munkájában. 1964—1969-ig országunkat a Végrehajtó Tanács tagjává választották. Ez idő alatt jelentős szerepet játszottunk a nemzetközi tarifarendszer kidolgozásában és az UPU költségvetésének tökéletesítésében. Az 1969. évi tokiói postakongresszuson hazánkat beválasztották a Postai Tanulmányozó Tanácsba. 1974-ben a lausanne-i kongresszuson ezt a megbízatásunkat 1979-ig további 5 évre meghosszabbították.